

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1061

18. KOLOVOZA 2023. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

Središnja proslava *Dužijance* 2023.

Slavlje
zahvale i ponosa

SADRŽAJ

10

Prvo desetljeće Hrvatske
u Europskoj uniji (VII.)
**Što je hrvatska
poljoprivreda dobila
ulaskom u EU?**

12

Radoš Đurović, izvršni direktor
Centra za zaštitu i pomoć
tražiteljima azila
**Nasilje i ograde
nisu rješenje**

20

Dužijanica 2023. – Književna večer
U znaku jubileja

22

Međunarodna pruga
Beograd – Budimpešta
**Nova trasa
presjekla njive**

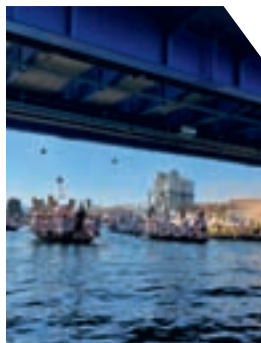
30

Završen XI. saziv
Međunarodne umjetničke kolonije
Stipan Šabić 2023.
**Dar akademskih
slikara – 35 djela**

44

Maraton lađa na Neretvi
**Veslali i Salašari
somborski**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeve 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika),
Branimir Kuntić, Dragan Muharem,
Marko Tucakov, Krunoslav Đaković,
Josip Dumendžić i Tomislav Vuković

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

• Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
• Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
• Zvonko Sarić
(novinar)
• Jelena Dulić Bako
(novinarka)
• Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

• Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

• Thomas Šujić (tehnički urednik)
• Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

• Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

• Branimir Kuntić
(tajnice@hrvatskarijec.rs)
• Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
• **KOMERCIJALISTICA:**
• Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

• **TELEFON:** ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

• **TEKUĆI RAČUN:** 325950060001449230

• **E-MAIL:** ured@hrvatskarijec.rs

• **WEB:** www.hrvatskarijec.rs

• **TISAK:** Rotografika d.o.o., Subotica

• List je upisan u Registar javnih glasila

• Agencije za privredne registre Republike Srbije

• pod registarskim brojem: NV000315

• COBISS SR-ID 109442828

• CIP - Katalogizacija
• u publikaciji Biblioteka
• Matice srpske, Novi Sad
• 32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Na migrantskoj ruti

Subotičani i Somborci, ni krivi ni dužni, već duže vrijeme žive u pravom opsadnom stanju. Blizina granice s Europskom unijom dovela je u njihove ulice, izletišta, voćnjake, divlje pansioni, vikendice, napuštene kuće stradalnika ratova i tko zna još kakvih drugih nevolja koje su ih potjerale na put dug tisuće kilometara, s velikim znakom pitanja koliko će im trebati do cilja, hoće li uopće stići i koliko će to platiti. I na koncu, kada stignu do »obeznačene zemlje«, hoće li tamo moći ostati ili će prisilno na isti put, samo u suprotnom smjeru.

I možda je upravo to pitanje koliko će platiti i najvažnije u cijelom tom neizvjesnom putovanju. Jer, ma koliko se prešućivalo ili čak i sudjelovalo u tome, neprekidni val nevoljnika za neke je postao unosan posao. Koji bi se trgovac odrekao povećanog prometa i zakidanja na kursu eura? Koji bi taksist odbio rizičnu, ali debelo isplativu vožnju? Koji bi vlasnik pansiona odbio sigurne goste? Ali igru ne vode oni već neki drugi, mnogo opasniji igrači, koji su se toliko razmahali da na njih više ni policija ne može gledati zatvorenih očiju, pa smo tako doznali za obračune, pucnjave i bombe, hladno oružje, ranjavanja...

Ove godine u prvih sedam mjeseci na granicu s Hrvatskom i Mađarskom je stiglo najmanje 40.000, a prošle godine preko 100.000 migranata i izbjeglica. Neka je tek samo svaki 10. upao u ruke krijumčara, na godišnjoj razini to je 10.000 ljudi. I neka je samo od svakog od njih 100 eura završilo za plaćanje usluga »dobronamjernim« pomagačima, brojka je milijun. Ali kažu, nije 100 eura već 10 puta više, pa nije milijun već 10 milijuna eura.

A da će popustiti pritisak na granicu, nema ni naznaka, jer kako u intervjuu za *Hrvatsku riječ* kaže izvršni direktor Centra za zaštitu i pomoć tražiteljima azila **Radoš Đurović**, oko sedam milijuna ljudi je u Turskoj i Iranu, i to su potencijalno novi migrantski valovi. A ide i zime.

I što mogu Subotičani i Somborci? Da se žale policiji, traže zaštitu, patrole u svom kvartu? Malo je vjerojatno da će po koja policijska patrola, zaplijenjeno oružje, deportacija uplašiti krijumčare i njihove klijente.

Zato sam prije nekoliko dana i odustala pozvati policiju kako bih prijavila poveću grupu migranata i vozila u jednom polju kukuruza. A i već mi je jednom, na sličan poziv rečeno, riječima koje su pojednostavljeno značile – gledajte svoja posla.

Z. V.

Republički zavod za statistiku

Popis poljoprivrede 2023.

U Srbiji će ove godine biti proveden Popis poljoprivrede 2023., kojeg priprema, organizira i provodi Republički zavod za statistiku. Elektronsko prijavljivanje kandidata počelo je 15. kolovoza i trajat će do 21. kolovoza, do 20 sati, na sajtovima Republičkog zavoda za statistiku. Terensko prikupljanje podataka u Popisu poljoprivrede 2023. bit će provedeno u periodu od 1. listopada do 15. prosinca 2023. godine.

Jedinice promatranja – poljoprivredna gazdinstva

Nakon provođenja Popisa poljoprivrede 2012. godine i Ankete o strukturi poljoprivrednih gazdinstava 2018., realizacija Popisa poljoprivrede 2023. osigurat će kontinuitet u prikupljanju strukturnih podataka iz oblasti poljoprivrede.

Prikupljeni podaci oslikat će stanje u poljoprivredi i kao sumarni koristit će se za statističke analize koje će omogućiti donošenje odgovarajućih odluka za podršku poljoprivrednoj proizvodnji i njenom razvoju.

Jedinice promatranja u Popisu poljoprivrede 2023. jesu poljoprivredna gazdinstva na teritoriju Republike Srbije, bez obzira na status (porodična gazdinstva, gazdinstva pravnih osoba i poduzetnika).

Planirano je da u Popisu poljoprivrede 2023. sudjeluje oko 3.000 popisivača, 300 općinskih i 16 regionalnih koordinatora.

Prije početka Popisa bit će organizirana petodnevna obuka za organizatore i neposredne izvršitelje Popisa, po nivoima, radi osiguravanja jedinstvenog postupanja u tumačenju i primjeni metodologije, prema planu i programu Zavoda.

Osnovna obilježja o poljoprivrednim gazdinstvima: identifikacijski podaci gazdinstva, zemljišni fond i kategorije korištenja poljoprivrednog zemljišta, podaci o radnoj snazi i podaci o broju stoke prikupljaju se potpunim obuhvatom jedinica promatranja. Podaci o organskoj

proizvodnji i primijenjenim mjerama ruralnog razvoja bit će preuzeti iz administrativnog izvora – evidencije Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede. Podaci za ostala obilježja (navodnjavanje površina pod usjevima, način držanja stoke, obrada i održavanje zemljišta, upotreba gnojiva, poljoprivredni objekti, mehanizacija i oprema) bit će prikupljeni na uzorku.

Obavezno sudjelovanje u Popisu

Primijenjeni instrumenti, obuhvat, obilježja i standardizacija koncepata i definicija u skladu su sa Svjetskim programom Popisa poljoprivrede 2020. (FAO, UN) i Uredbom Europskog parlamenta i Savjeta o objedinjenoj statistici poljoprivrednih gazdinstava (Regulation [EC] No 2018/1091 of the European parliament and of the Council of 18. July 2018, on integrated farm statistics) i metodologijom Eurostata. Definicije i objašnjenja pojmova dani su u Metodološkom uputstvu.

Podaci će se prikupiti metodom intervjua na terenu, od 1. listopada do 15. prosinca, na osnovu Adresara poljoprivrednih gazdinstava. Popisivači će podatke unositi direktno u elektronski Upitnik na laptopu (metod CAPI). Gazdinstva privrednih društava, zemljoradničkih zadruga i drugih oblika organiziranja sa statusom pravne osobe popisat će se samostalno, unosom podataka u veb-Upitnik (metod CAWI), koji će biti dostupan od 1. lipnja 2023. godine.

Rezultati Popisa bit će objavljeni u skladu s rokovima predviđenim Zakonom, i to: preliminarni najkasnije do 31. siječnja 2024. godine, a konačni – sukcesivno do 31. prosinca 2025. godine. Popisni rezultati objavit će se na sajtu Republičkog zavoda za statistiku, isključivo u vidu agregiranih podataka, do nivoa naselja (prema lokaciji gazdinstva) za osnovna obilježja, odnosno do odgovarajućeg nivoa u zavisnosti od nivoa preciznosti koju osigurava veličina uzoraka za ostala obilježja.

Sudjelovanje u Popisu je obavezno, a posebna pažnja, u svim fazama realizacije Popisa, posvetit će se zaštiti podataka. Svi neposredni izvršitelji Popisa dužni su postupati u skladu sa zakonom i podatke do kojih dolaze tijekom popisivanja čuvati kao poslovnu tajnu. Svako odbijanje davanja podataka ili davanje netočnih podataka i svaka zloupotreba službenih statističkih podataka povlači prekršajnu odgovornost, u skladu sa Zakonom o Popisu poljoprivrede 2023.

H. R.

Žigmanov na RTV-u Vojvodine o manjinskom informiranju

Ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog **Tomislav Žigmanov** razgovarao je 10. kolovoza s dužnosnicima Radio-televizije Vojvodine o informiranju na jezicima nacionalnih manjina i izazovima koji se tiču prije svega financiranja.

On je istaknuo kako je RTV Vojvodine primjer kako bi trebalo izgledati informiranje na jezicima nacionalnih manjina.

»Informiranje na jezicima nacionalnih manjina na pokrajinskom javnom servisu toliko je razvijeno i kvalitetno da se često pominje kao uzor ne samo u praksi u Republici Srbiji i zemljama u regionu nego i u širim europskim razmjerama«, kazao je Žigmanov.

»Problem je zapošljavanja mladih kadrova, nema novca za kvalitetan program, plaće naših uposlenih niže su od republičkog prosjeka«, rekao je v. d. ravnatelj RTV-a, **Jožef Klem**.

Žigmanov je RTV Vojvodine posjetio radi dogovora oko zajedničke planske suradnje naročito u dijelu koji se tiče informiranja na jezicima nacionalnih manjina.

Na Drugom programu RTV Vojvodine emitira se program na 15 jezika nacionalnih manjina. Prema dostupnim podacima iz 2021. godine, RTV 2 je emitirao skoro 350.000 minuta televizijskog programa na mađarskom, makedonskom, romskom, rumunjskom, rusinskom, bunjevačkom, slovačkom, ukrajinskom i hrvatskom jeziku.

Radio Novi Sad 2 emitira cjelodnevni program na mađarskom jeziku, dok Radio Novi Sad 3 emitira program na 14 jezika nacionalnih manjina – na albanskom, bugarskom, bunjevačkom, mađarskom, makedonskom, njemačkom, romskom, rumunjskom, ruskom, rusinskom, slovačkom, ukrajinskom, hrvatskom, crnogorskom i češkom jeziku.

Foto: Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog

Ministarstvu plaketa Slovačkog nacionalnog savjeta

Ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog **Tomislav Žigmanov** prisustvovao je 10. kolovoza svečanoj sjednici Nacionalnog savjeta slovačke nacionalne manjine u povodu 20. godišnjice od njegovog osnivanja. Svečana sjednica je održana u okviru programa ovogodišnjih Slovačkih narodnih svečanosti u Bačkom Petrovcu.

Čestitajući Savjetu 20 godina od osnivanja, ministar Žigmanov se veoma pohvalno izrazio o svemu onome što je Savjet u proteklom razdoblju postigao kada je u pitanju očuvanje imena Slovaka na teritoriju Autonomne pokrajine Vojvodine, to jest u Republici Srbiji.

»Čestitam vam i na brojnim postignućima koja ostvarujete kada je u pitanju očuvanje i razvoj identiteta slovačkog naroda, na svim vrijednim naporima koje činite, a koji imaju za posljedicu dobro pripadnika slovačke zajednice, naročito kada su u pitanju aktivnosti u području kulture,

obrazovanja, informiranja i službene upotrebe jezika i pisma. Vaša postignuća se vide i kada je u pitanju integracija Slovaka u lokalne zajednice, u šire, regionalne zajednice i, na koncu, u zajednicu svih građana Republike Srbije, ravnopranih građana koji ostvaruju jednakost u punom kapacitetu«, rekao je među ostalim ministar te i ovom prilikom istaknuo da pripadnici svih nacionalnih zajednica, pa tako i slovačkog naroda u svojim nastojanjima za dalji napredak u Vladi Republike Srbije imaju pouzdanog i odgovornog partnera, čega je garant resorno ministarstvo na čijem je on čelu.

Na kraju svečanosti, ministar Tomislav Žigmanov je primio Zlatnu plaketu Slovačkog nacionalnog savjeta koja je dodijeljena Ministarstvu za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog za doprinos razvoja Nacionalnog savjeta povodom 20. godina njegovog postojanja.

Središnja proslava *Dužijance* 2023.

Slavlje zahvale i ponosa

»Veliko djelo Dužijance je poteklo od mladih vjernika. Više od stoljeća oko te ljepote je zauzeto i mlado i staro. Lijepo je vidjeti mlade i djecu u nošnji, a kada još znate koliko su ponosni što nose ruho svojih predaka. Vidjet ćete u njima vjeru i ljubav koja stoji kroz stoljeće«, rekao je mons. Stjepan Beretić

Središnja proslava *Dužijance* 2023., od petka do nedjelje okupila je nekoliko tisuća posjetitelja koji su pratili sve ono što se događalo ovih dana u središtu grada Subotice. A bilo je što za vidjeti, počevši od tamburaške večeri, pa sve do Bandašicinog kola, čime je završena *Dužijanca*.

Još davne 1911. godine, kada je svećenik **Blaško Rajić** pokrenuo *Dužijancu* kakvu danas znamo, sve je krenulo iz župe sv. Roka u Subotici, a tako je bilo i u nedjelju 13. kolovoza, kada je proslavljena 113. *Dužijanca*. Nakon svečanog blagoslova, *Kraljičkom pismom* ispraćeni su bandašica **Dunja Šimić** i bandaš **Petar Vukmanov Šimokov**, kao i bandaši i bandašice okolnih *Dužijanci* od Sombora do Subotice, te mladi u nošnji koji su do subotičke katedrale, gdje je slavljena sveta misa zahvalnica, stigli na svečano okićenim karucama i kolima.

»Zemlja nam plodom urodila, Bog nas blagoslovio«

Vrhunac proslave *Dužijance* jeste euharistijsko slavlje zahvale koje je ove godine predvodio biskup koadjutor Srijemske biskupije mons. **Fabijan Svalina** u zajedništvu

s dijecezanskim upraviteljem Subotičke biskupije mons. **Ferencom Fazekasom** i svećenicima ove i okolnih biskupija.

Vjernici koji su ispunili katedralu, kao i mnoštvo u narodnim nošnjama zahvalili su Gospodinu za plodove rada, a prije svega za kruh svagdanji. Biskup Svalina je u homiliji podsjetio: »Kraj je žetvenih aktivnosti, ljetinu smo spremili u svoje žitnice. Ne samo poljodjelci, nego i svi stanovnici ovog dragog nam zavičaja zaustavljaju se da prignuta čela zahvale Stvoritelju na daru, da ga mole da Njegova providnost uvijek bude naklon nad našim naporima. Tu su i naši radnici i činovnici, učitelji i službenici. Svi oni donose Gospodinu plodove svojih ruku, srca i uma. I danas je dan očitovanja naše ljubavi prema Bogu i prema zemlji. Bog je taj koji nam je darovao ovu zemlju, kao 'majka' zemlja je uvijek dobra prema čovjeku ako je čovjek poštuje, ako poštuje njezine zakone, njezina vremena. Kada je čovjek prisiljava i još više forsira da više da i mijenja vremenska razdoblja, prije ili kasnije zemlja se osvećuje. Svi bismo trebali njegovati poštovanje prema zemlji i izbjegavati ono što bi je moglo izazvati i za što bi nam se mogla osvetiti. O tom ekološkom pitanju mo-

ramo razmišljati svi«, istaknuo je mons. Svalina i dodao: »Možda će netko reći: što ja tu mogu učiniti? Potrebe su veće od mojih mogućnosti. Sjetimo se slučaja kad je Isus umnožio kruh. Na dva kruha i dvije ribe, On nije rekao: 'Što je to za tolike?', već je iskoristio priliku i učinio čudo. Nije došao ustanoviti neku međunarodnu karitativnu ustanovu ili organizaciju, nego je upravio pogled prema gladnome svijetu, i sam je osjetio glad kao i oni, te je odmah reagirao. I mi smo pozvani da poput Gospodina, promatramo, gledamo i odmah reagiramo... I mi danas u ovome slavlju možemo s psalmistom pjevati. 'Zemlja nam plodom urodila, Bog nas blagoslovio, Bog naš'.«

Povorka i predaja kruha

Svečana povorka uslijedila je nakon mise. Povorku *Dužijance*, kako nalaže tradicija, predvodio je barjak (*Dužijance*), konjanici, te simboli: *Velika pletena kruna* i *Veliki klas*, *kraljice*, djeca iz vrtića *Marija Petković – Sunčica* i *Biser*, radni dio povorke, među kojim su bili i gosti iz Hrvatske – radna skupina *Moba* iz Županje, kao i ovdaš-

nji *vridni risari*, te djeca i muškarci s bičevima. Slijedila su društva: KUD *Tomislav Sibinj* (Hrvatska), FA *Sunce* iz Subotice, KUD *Šokadija* iz Starih Mikanovaca (Hrvatska), KUD *Mladost 1974.* iz Subotice, HKPD *Matija Gubec* Tavankut; MKC *Népkör* Subotica, te djeca i mladi HKC-a *Bunjevačko kolo*, koji su i ove godine tijekom povorke prikazali pokretne slike pomalo zaboravljene tradicije. Prikazani su običaji *Polivača*, Čuvara Božjeg groba koji su na neki način predstavljali nekadašnje *Bunjevačko momačko kolo*, zatim su djevojke u Bandašicinom *ruvu* (odijelu) podsjetile na nekadašnje *Katoličko divojačko društvo*, a prikazani su i svatovski običaji, odnosno *rakijare*.

Nakon svečanog dolaska bandaša i bandašice iz okolnih mjesta: Bajmaka, Žednika, Lemeša, Tavankuta, Sombora, Male Bosne i Đurđina, na improviziranom salašu dočekani su i ovogodišnji pratioci bandaša i bandašice, te glavni likovi *Dužijance* – bandašica Dunja Šimić i bandaš Petar Vukmanov Šimokov, te mali bandaš i bandašica **David Kujundžić** i **Sofija Kovačević**.

Upriličen je scenski prikaz nekadašnjeg obznanjivanja gazdi da je *ris* (žetva) gotov, a potom je bandašice preda-

la kruh gradonačelniku Subotice **Stevanu Bakiću** koji ga je pokazao na sve četiri strane svijeta.

Bakić je u pozdravnom govoru među ostalim naglasio kako: »Tradicija i običaj jednog naroda osim jezika i religije, vjerojatno najpresudnije utječu na stvaranje i očuvanje etničkog identiteta zajednice. Upravo *Dužijanca* kao svetkovina nastala u krugu obitelji na ondašnjim salašima, od davnina ispunjava jednu od svojih uloga, a to je čuvanje identiteta naroda s ovih prostora. *Dužijanca* ima svoju povijest, vrijednost, bogatstvo, duhovnost i religioznost. Ona je zahvalnost Bogu za završetak žetve i plodove zemlje i pohvala čovjeku za njegov rad. Simbolično sadrži i najznačajnije osobine žitelja Subotice, ali i cijele Vojvodine. Zato je današnji dan praznik zajedništva koji oslikava svu ljepotu i raznolikost ovog dijela naše zemlje«, rekao je gradonačelnik Subotice i podsjetio na multietničnost u ovom gradu. Također, naglasio je kako će Lokalna samouprava Grada Subotice i ubuduće pružati podršku hrvatskoj nacionalnoj zajednici, a to će činiti i kada su u pitanju i sve druge zajednice na teritoriju grada. »Gotovo je sigurno da će *Dužijanca* koja treba sačuvati svoje vrijednosti, zahvaljujući djeci i mladima koji su sudjelovali u svim programima, biti još dugo jedna od najznačajnijih manifestacija u Subotici«, rekao je Bakić i zahvalio UBH *Dužijanca* na velikoj posvećenosti u radu i organiziranju ove manifestacije.

113. *Dužijanca*

Ono po čemu će se ovogodišnja središnja proslava *Dužijance* pamtiti jeste veći broj sudionika, posjetitelja, te lijepi broj obitelji koje su skupa s djecom sudjelovale u povorci, kao i ponovno aktiviranje Hrvatske udruge kulture *Lajčo Budanović* iz Male Bosne. To je potvrdio i direktor UBH-a *Dužijanca* **Marinko Piuković**. »Vidno je bilo više publike, ali i sudionika u svečanoj povorci. Ono što je ostavilo dojam na mene jeste veliki broj djece, mla-

dih i obitelji ne samo u redovima naših hrvatskih udruga, nego i u drugim udrugama iz Subotice, što nam govori da i oni žele podržati ovu našu manifestaciju. Također, moram izraziti radost i zbog aktiviranja udruge iz Male Bosne, a svakako da mi je osobito drago jer su djeca i mladih iz HKC-a *Bunjevačko kolo* ponovno pokazali veliki entuzijazam da se sve što je trebalo odradi u najboljem svjetlu. Bez mladih i djece nema *Dužijance*, a Bogu hvala, s radošću možemo konstatirati da *Dužijanca* zbog njih ima budućnost«, rekao je Piuković i podsjetio na *Dužijancu u Mostaru*. »Ovogodišnja *Dužijanca* je protekla u najboljem redu, a Mostar je donio nove emocije i volju za radom. Uspjeli smo *Dužijancu* promovirati i izvan naših granica i na to smo ponosni, a s time smo još i učvrstili naš identitet«, kazao je Piuković.

Jedan od simbola *Dužijance* je svakako i kruna od slame, koju je i ove godine izradila poznata umjetnica u tehnici slame **Jozefina Skenderović**. Ovogodišnja kruna je u znaju jubileja, te se na njoj s prednje strane nalazi subotička katedrala i broj 250 (250 godina od početka gradnje) i na poleđini je logo Katedralnog zbora *Albe Vidaković* i broj 50 (50 godina postojanja i djelovanja). Kruna je ukrašena vlačem i hrvatskim pleterom.

Skupština risara i folklorna večer

Subota, 12. kolovoza bila je rezervirana za risare i folklorna društva, no tome je prethodila Svečana večernja u subotičkoj katedrali koju je predvodio katedralni župnik mons. **Stjepan Beretić**, koji je u prigodnoj propovijedi ponovno sve okupljene oduševio za slavlje *Dužijance*.

»Nakon ovogodišnje žetve i malog uroda, kad je niskom otkupnom cijenom još više pogođen ratar, mi zahvaljujemo Bogu. U susjednoj Đakovačko-osječkoj nadbiskupiji sve su to doživjeli ljudi ravnice, a onda je nevrjeme udarilo na njihove škole, kuće, crkve, pomelo je i ono malo kukuruza i suncokreta. Dok slavimo *Duži-*

jancu mi mislimo i na njihovu tuge, a ipak zahvaljujemo Bogu što imamo kruh za obiteljskim stolom i što ćemo na Badnju večer opet imati *Božićnjak*. Bit će i dogodine zlatnih perlica. Vrijedni prsti žena i snaša zadiviti će nas lijepim radovima od slame», naglasio je mons. Beretić i dodao: »Veliko djelo *Dužijance* je poteklo od mladih vjernika. Više od stoljeća oko te ljepote je zauzeto i mlado i staro. Kako je lijepo vidjeti mlade i djecu u nošnji, a kada još znate koliko su ponosni što nose ruho svojih predaka. Vidjet ćete u njima vjeru i ljubav koja stoji kroz stoljeće... U ovoj godini zahvaljujemo Bogu i za 250 godina ranjene katedrale i 50 godina Katedralnog zbora *Albe Vidaković*. S ponosom ističemo kako se ovdje kod polaganja temeljnog kamena održao govor na dalmatinskom jeziku. Lijepa ikavica hrvatskog jezika se još i danas čuje u našim kućama i na našim ulicama. Bogu hvala i na tom.«

Svečanoj večernjoj je nazočio i gost biskup mons. Svalina, a svečanosti, kao i na euharistijskom slavlju *Dužijance* pridonio je Katedralni zbor *Albe Vidaković* pod vodstvom mo. **Miroslava Stantića**.

Iste večeri prije početka programa na Gradskom trgu u Subotici, risari i članovi OO *Dužijanica* 2023. posjetili su spomenik Risaru i bistu svećenika Blaška Rajića i okitili ih žitnim vijencima.

Na već ustaljenom programu – Skupštini risara, prikazan je nekadašnji način *risarske pogodbe* bandaša i domaćina, a nakon toga je uslijedio folklorni dio programa. Već spomenuta folklorna društva zaokupirala su pažnju subotičke publike dva i pol sata.

Tamburaška večer

Program na Gradskom trgu je počeo u petak i to predstavljanjem predvoditeljskog para, koje je predstavio mons. Stjepan Beretić. Uz tamburaše: ansambl *Ruže*, ansambl *Akord*, te ansambl *Hajo*, koji su ujedno pratili i pjevača **Marka Žigmanovića**, tijekom večeri su izabrani i ovogodišnji pratitelji bandaša i bandašice. Tako su za prvi pratiteljski par izabrani **Barbara Piuković** i **Andrej Stanković**, drugi pratilci su **Lana Šimić** i **Dejan Radaković**,

a treći **Lucija Horvacki** i **Zdenko Ivanković**. Iste večeri dodijeljene su i nagrade najboljim aranžerima izloga, a ono što je ovu večer činilo drugačijom jeste dodjela nagrada i priznanja ljudima koji su u *Dužijanci* više od dva, tri, pa i četiri desetljeća. Tako su se članovi OO *Dužijance*

zahvalili na dosadašnjem radu **Grgi Piukoviću** – za 40 godina kontinuiranog rada, **Ružici Šimić** – za 30 godina kontinuiteta i **Nedeljki Šarčević** – za dva desetljeća rada u *Dužijanci*.

Kao i prošlih godina ovih dana su po Gradskom trgu bile postavljene improvizirane kućice u kojima su se mogle pogledati brojne rukotvorine, stari zanati, te kupiti suveniri s logom *Dužijance*. Isto tako novina koja je očito oduševila sugrađane, jeste skulptura *risara* načinjenog od slame (**Nikola Faller**) i srce s natpisom *Dužijanica* (**Zorica** i **Zlatko Ivanković**) koje je imalo jasnu poruku, baš kao što i pjesma kaže *U srcu mi Dužijanica*.

Ž. V.

Prvo desetljeće Hrvatske u Europskoj uniji (VII.)

Što je hrvatska poljoprivreda dobila ulaskom u EU?

»Danas s vremenskim odmakom možemo reći da je domaći agrar trenutak pristupanja Uniji dočekao nedovoljno spreman. Bilo je tu nesnalaženja administracije, nacionalne i lokalne, ali i kod samih poljoprivrednika«, kaže Vedran Stapić

U povodu 10. obljetnice ulaska Hrvatske u Europsku uniju Ministarstvo poljoprivrede objavilo je izvješće »Deset godina Hrvatske u EU – poljoprivreda i ruralni razvoj«. U tom izvješću podsjeća se da je Hrvatska već u pristupnom razdoblju imala priliku koristiti sredstva Europske unije za razvoj poljoprivrede, šumarstva, ribarstva i ruralnog razvoja kroz SAPARD i IPARD program. Od 1. srpnja 2013. godine, kada je Hrvatska postala članicom Europske unije, na raspolaganje je dobila sredstva iz europskih poljoprivrednih fondova. Samo za poljoprivredu i ruralni razvoj isplaćeno je više od 2,6 milijardi eura.

Milijarde uložene u agrar

Kao članica Europske unije Hrvatska može koristiti sredstva Europskog fonda za jamstva u poljoprivredi i Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj. »Za poljoprivredu i ruralni razvoj u okviru Programa ruralnog razvoja isplaćeno je više od 2,6 milijardi eura (80 % ukupno dostupnih sredstava koja se koriste zaključno do kraja 2025. godine), a očekuje se potpuno iskorištenje. Domaćim poljoprivrednicima, šumoposjednicima, prerađivačkoj industriji, ali i jedinicama regionalne i lokalne samouprave bilo je na raspolaganju više od 3,28 milijardi eura kroz ciljane mjere za konkurentnost, razvoj, modernizaciju, očuvanje okoliša i prirode te poboljšanje uvjeta života na selu«, navodi se u izvješću.

Uz ovih skoro šest milijardi eura u okviru potpora za izravna plaćanja i sektorske potpore za pčelarstvo i vinarstvo kroz Europski fond za jamstva u poljoprivredi ukupno je do sada isplaćeno 3,5 milijarde eura.

Kako se navodi, izravna plaćanja financirana iz EU doprinijela su stabilnosti dohotka poljoprivrednika u uvjetima velikih tržišnih fluktuacija te prehrambenoj sigurnosti stanovništva, što je sve važnija tema posljednjih godina.

»Sredstva za ruralni razvoj uložena su u obnovu poljoprivrednog potencijala narušenog prirodnim nepogodama, osiguranje poljoprivredne proizvodnje, praksama

korisnim za prirodu i okoliš te za socijalni segment kroz izgradnju infrastrukture, diverzifikaciju proizvodnje kojom se potiče na održivost i razvoj ruralnih područja kao i omogućavanje boljih uvjeta za život ljudi u tim područjima«, navodi se u izvješću Ministarstva poljoprivrede.

Za deset godina članstva Hrvatske u EU, iz Programa ruralnog razvoja ugovoreno je više od 2.500 projekata za ulaganja u fizičku imovinu. »Uloženo je u modernizaciju i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava, financirano je 19 sustava navodnjavanja koji obuhvaćaju površinu od oko 8.200 hektara, isplaćeno je više od 1.800 potpora mladim poljoprivrednicima, ugovoreno je više od 7.200 projekata za razvoj malih poljoprivrednih gospodarstava i više od 3.500 projekata koji se provode putem lokalnih razvojnih strategija LAG-ova. Ukupno je od početka provedbe mjere osiguranja poljoprivredne proizvodnje isplaćena potpora za više od 47.000 korisnika«, navodi se u izvješću.

Nastavlja se s potporama poljoprivredi, proizvodnji hrane i ruralnim područjima kroz *Strateški plan Zajedničke poljoprivredne politike Republike Hrvatske za razdoblje 2023.-2027.* kojim je RH na raspolaganju gotovo 3,8 milijardi eura.

Ulazak u Uniju dočekan nespremno

Jedan od osnivača osiječkog *Agrokluba* **Vedran Stapić** u razgovoru za *Hrvatsku riječ* kaže kako smatra da je u proteklih deset godina više profitiralo hrvatsko društvo u cjelini nego sam sektor poljoprivrede. Puno je prilika za mlade, za poduzetnike i razvijenije segmente društva i ekonomije. »Danas s vremenskim odmakom možemo reći da je domaći agrar trenutak pristupanja Uniji dočekao nedovoljno spreman. Bilo je tu nesnalaženja administracije, nacionalne i lokalne, ali i kod samih poljoprivrednika. Načelno govoreći, prilike su bolje iskoristili veći sustavi, dok je kod malih proizvođača ulazak u EU obitelj bio prilično bolan, iz više razloga. Rekli bi da je 'slijetanje' bilo tvrdo. Članstvo je ubrzalo procese promjena sektora po-

ljoprivrede, pritisnutog niskim cijenama roba tehnološki razvijenijih i konkurentnijih europskih proizvođača. Sve što se godinama nije rješavalo, preko noći je stiglo na naplatu. Posljedično, prve godine su prošle i u znaku iseljavanja iz manje razvijenih regija. Danas se situacija stabilizirala, a mnogi će se složiti da je napravljen značajan iskorak u smislu rasta konkurentnosti. Ulaganja vremenom daju rezultate», kaže Stapić.

Govoreći o tome što je rađeno pogrešno Stapić podsjeća da je proizvodnja hrane bila promatrana više kao socijalna, a manje kao poduzetnička kategorija, a prevelika i prilično nerealna očekivanja stavljena su na leđa malih poljoprivrednika. »Moglo se pretpostaviti da se neki dijelovi agrara u toj transformaciji neće dobro snaći. Bilo je mnoštvo malih proizvođača hrane koji su očekivali pomoć, a koju nisu dobili ili su se pak sami odbijali mijenjati. Trebalo je i vremena da svi skupa prihvatimo nove načine i terminologiju, a i da vladajući reagiraju na nastale izazove. Puno je novih pravila, raznih natječaja, nije lako kreirati širu sliku i donositi kvalitetne poslovne odluke. Progresivniji i bolje educirani su se brže snašli, oni pasivniji i/ili needucirani sporije. Došlo je i do neke vrste raslojavanja, polarizacije. Proizvođači s jedne,

a birokracija s druge strane«, kaže naš sugovornik iz *Agrokluba*.

I poslije 10 godina članstva u Europskoj uniji hrvatska poljoprivreda u usporedbi s ostalim članicama ostvaruje relativno skromne rezultate. »Mala smo zemlja, pa gledajući vrijednost proizvodnje, hrvatska poljoprivreda nosi manje od 1 % poljoprivrede Unije. Turizam nam danas pomaže u ostvarenju rasta vrijednosti proizvodnje, daka-ko uz ulaganja u nove tehnologije i razvoj tržišta. Stvari idu nabolje. Radi se na boljem pozicioniranju domaćeg proizvoda, ali i na edukaciji. Često konkurentne robe nemaju istu razinu kvalitete, a tu priču potrošaču valja ispričati. To je posljedica zanemarivanja marketinga u sektoru, pa i nekadašnjeg načina upravljanja ekonomijom. Vremenom se situacija mijenja nabolje, ali taj proces traje prilično sporo. Tu je i velika odgovornost svih nas koji radimo na medijskoj sceni, jer svi mi donosimo odluke na temelju informacija. Ako su premise loše, krive, naše odluke donesene na takvim premisama neće biti dobre«, kaže Stapić.

Priču o hrvatskoj poljoprivredi u EU nastavljamo u narednom broju.

Z. V.

Radoš Đurović, izvršni direktor Centra za zaštitu i pomoć tražiteljima azila

Nasilje i ograde nisu rješenje

Intervju vodila: Jasminka Dulić

Proteklih tjedana učestale su u Subotici i Somboru opsežne akcije policije i žandarmerije, nakon ponovljenih pucnjava i okršaja u ilegalnim migrant-skim kampovima za koje je poznato da već dulje vrijeme postoje u dijelu šume oko Palića, Tresetišta, te Hajdukova. Prošloga tjedna pucnjava se dogodila u naseljenom dijelu Palića gdje je jedan migrant ponovno ranjen. Stanovnici ovih mjesta su u strahu za svoj i živote svojih bližnjih kao i za svoju imovinu. Kako i zašto je nastala i traje ovakva situacija i može li se i kako razriješiti u skoriye vrijeme, razgovarali smo s **Radošem Đurovićem** iz Centra za zaštitu i pomoć tražiteljima azila iz Beograda, pravnikom koji je pomogao da se napravi azilni sustav u Srbiji.

► **Od 2007. do danas bavite se zaštitom tražitelja azila kada je i nastao Centar za zaštitu i pomoć tražiteljima azila. Što se sve promijenilo od tada do danas?**

Od tada do danas je bilo nekoliko faza u području prihvata izbjeglica, sustava azila, i okolnosti koje su utjecale na situaciju po pitanju izbjeglica i migracija. Od 2007. do početka 2015. taj sustav je bio u izgradnji, formirale su se prakse u svim segmentima – od obrazovanja, zdravstvene zaštite, socijalne pomoći do postupka azila. Sve do trenutka kada je počela kriza s migrantima i kada su formirane politike koje migracije vide kao veliki teret, u strahu da izbjeglice ne ostanu kod nas, zaglavljene na vanjskim granicama Europske unije. Od trenutka kada nastaje masovni priljev ljudi na tlu Europe nestaje solidarnosti i sve te prakse postavljene od 2007. godine polako se razgrađuju i propadaju i taj trend postoji do danas. Danas kod nas vidimo signale da smo se vratili na neki stadij iz 2009./2010. i da ponovo naše institucije preuzimaju značajniju ulogu.

Naime, od 2015. do 2020. projekti velikih međunarodnih organizacija u kojima sudjeluje naša država su se završili, a da problem nije riješen. Kada govorimo o politici, ona je do 2015. godine bila relativno otvorena prema izbjeglicama, a od 2015. do danas ta politika je usmjerena na izbjegavanje tereta migracija, izbjegavanje da ljudi ostanu ovdje i da Srbija nosi glavni teret interkontinental-

nih migracija koje idu iz pravca Turske. Ta politika postaje agresivnija prema izbjeglicama i odgovara zahtjevima susjednih zemalja članica EU i Unije kao cjeline da se s migracijom bori tako da se što više ona usporava i zaustavlja na vanjskim granicama EU, na srpskim južnim granicama.

► **Iregularne izbjeglice su ljudi koji su nelegalno ušli u zemlju. Kakav je njihov tretman prema zakonu?**

Za izbjeglištvo, irregularni ulazak ne znači mnogo. Prema Konvenciji o statusu izbjeglica i po našim domaćim propisima osoba koja je izbjegla u strahu za vlastiti život u Srbiji može ući i na irregularni način, jer ne može se čekati da netko dobije vizu u zemlji razorenoj ratom ili da netko čeka onoga tko ga proganja da ga pita za putovnicu. Ali problem je, kada oni dođu ovdje, da se njihov položaj ni u jednom aspektu ne razrješava, odnosno problem je je li on ostao u irregularnom statusu ili je prošao kroz neki vid postupka i pravni status mu je riješen. To znači da po našim propisima ljudi ne mogu ostati irregularno. Ne poznajemo takav koncept već oni moraju ući u postupak azila ili postupak deportacije ili neki drugi postupak, kako bi se utvrdilo koja prava i obveze oni imaju. To se sada ne čini. Postupak azila ne funkcionira kako bi trebalo i najveći broj ljudi se, i dok su u Srbiji, nalazi u potpuno irregularnom položaju. Čak nekada i ako su smješteni u kampovima za prihvata.

► **Kroz Srbiju je prošlo više od 1,5 milijuna izbjeglica i migranata od 2015. Koliko njih traži azil u Srbiji?**

Taj broj ljudi je prošao kroz cijelu Europu, kroz Grčku, Bugarsku koje su članice EU, došli su u Srbiju i nastavili ka Mađarskoj i Hrvatskoj koje su također članice EU. Tako da to nije problem samo u Srbiji, to se mora reći. Prolaze u desetinama tisuća svake godine, ove godine u prvih sedam mjeseci je prošlo najmanje 40.000, a prošle godine preko 100.000 i veliki broj njih ima namjeru zatražiti azil, ali u tome ne uspijeva. Nema priliku zato što ne može ni ući u postupak. A veliki broj ljudi su izbjeglice, da tu ne bude dvojbi uopće. Preko 60 % ljudi u ovome trenutku koji prolaze kroz našu zemlju je iz Sirije, koji su iz Turske došli ovdje poslije zemljotresa i katastrofalnih

Ovaj sustav krijumčarenja nije samo sastavljen od migranata, da vam bude jasno, to su naše krijumčarske grupe, naši građani koji vide priliku da zarade i to u vrlo kratkom razdoblju. Pri tome su oni što se sukobljavaju najniži sloj tih krijumčarskih grupa i oni su iz migrantskog kruga. Taj nivo prihoda od krijumčarenja probija sve druge barijere i rezerve i stvara ogromne probleme policiji

uvjeta za život tamo. Negdje 35 % su ljudi iz Afganistana, ponovno iz zemlje koja je razorena ratom gdje je stalni progon, zabrane i kažnjavanja od strane talibana, a ostali dolaze iz nekih zemalja Bliskog istoka, Kube, Afrike. Znači nema govora da najveći dio njih ne bježi iz opravdanih razloga, ali naravno kad dođu do Srbije žele ići tamo gdje su sigurni da njihov život više nikad neće biti izbjeglički. Kad su već sve ostavili, žele izgraditi neku budućnost i kad dođu do granice s Mađarskom ili Hrvatskom žele se domoći tog Zapada.

► **Zašto se postupak azila ne provodi? Nema dovoljno kapaciteta ili je neki drugi razlog?**

Ne može se registrirati namjera za azil, ne može se lako u kampu doći do potvrde, ne može ni u policijskoj stanici. Naš zaključak s terena je da bez besplatne pravne pomoći osoba koja je u potrebi ne može imati efikasan i fer postupak azila. To znači da, kada se oni nama obrate ili drugoj stručnoj profesionalnoj organizaciji, ti ljudi prođu kroz postupak uz naše intervencije i pravno djelovanje. Ali pojedinci koji nisu informirani o svojim pravima i obvezama, koji nisu došli u kontakt s nama ili drugim stručnim organizacijama nemaju izgleda ući u taj postupak. To je uvjetovano tim politikama koje očigledno usporavaju postupak azila, a stvari dodatno kompliciraju »pušbekovi«, odnosno nelegalno guranje ljudi nazad iz Mađarske.

► **I upravo tu nastaje problem za građane Srbije koji žive uz granicu u Subotici, Hajdukovu, Horgošu, Kelebiji. Sada već skoro svakog tjedna ima pucnjave i obračuna ne samo po šumama već su došli i do naseljenih mjesta, a to traje već dulji niz godina. Kako se s time nositi?**

Mi pratimo situaciju u Subotici i imamo tamo i ured i vidimo da je problem nastao kada je Mađarska podigla ogradu i kada je počela raditi »pušbekove« odnosno gurati ljude ilegalno u našu zemlju, mimo sporazuma o readmisiji, preko zelene granice, kao da je Srbija neki plemenski teritorij. Uskrate im da traže azil, istuku ih često i guraju ih nazad na naš teritorij. Ti ljudi kad budu vraćeni u Suboticu ili Sombor nemaju mjesta u kampovima. Subotički kamp je pun, somborski je kamp pun, u Subotici ne primaju Afganistance, u Somboru ne primaju žene i djecu. Ti ljudi idu direktno u ruke krijumčara koji im osiguraju u šumi prihvat i koji im ponovo osiguraju krijumčarenje nazad. Tako da mi s ovakvom politikom »pušbekova« ne zaustavljamo migracije već samo jačamo krijumčarenje. To naravno mađarske vlasti ne komuniciraju sa svojim građanima, a ja vam mogu reći da je jedna od najporoznijih granica upravo mađarska granica. Prošle godine je najveći broj od tih 100.000 migranata prošao baš preko te ograde, ali naravno moraju tri-četiri puta biti vraćeni, tri-četiri puta platiti krijumčare i da na kraju uspješno prođu. Nema osobe, a mi smo na terenu non-stop, koja nije uspjela prije ili kasnije završiti u zapadnoj Europi, samo je pitanje koliko je platila i koliko je maltretirana na granici. E sad, kad se netko bavi izbjeglištvom, on će to razumjeti stručno, ali za javnost, naravno propaganda je nešto drugo i ljudima na lokalnu nije jasno što se dešava ili im je jasno da Srbija to ne može spriječiti ako nema suradnju s Mađarskom i zemljama Balkanske rute da se ta solidarnost podijeli i da se ukaže Europskoj uniji da ljudi dolaze iz EU i nastavljaju za EU, i da EU tu ima veliku odgovornost.

► **Po Vašem mišljenju što EU treba uraditi u ovakvoj situaciji?**

Prije svega treba solidarno podijeliti teret. Kada se izbjeglice pojave u Bugarskoj te zemlje ne trebaju propuštati izbjeglice tek tako da prođu dalje već ih trebaju prihvatiti, izgraditi kapacitete za prihvrat slične onima u Turskoj i da se uz financijsku pomoć ti ljudi uključe u postupak azila, da se utvrdi tko je azilant, tko nije. Za ove druge zemlje u kojima bi oni prošli, trebao bi se taj teret podijeliti na Balkanu po nekom ključu, to znači da i Bosna i Hercegovina i Crna Gora i Srbija i Mađarska i Hrvatska trebaju podijeliti taj teret izbjeglica sa zemljama koje su zemlje desetinacije kao što su Njemačka i svi ostali. Priča da se ovo može riješiti kroz nasilje i ograde, bez solidarnosti svih, jednostavno više ne stoji. Vidjeli ste primjer Ukrajinaca, kako su ukrajinske izbjeglice prihvaćene, nema nijednog problema zato što solidarnost u tom slučaju postoji.

► **Koliko uopće ima mjesta u kampovima u Srbiji?**

U Subotici ima oko 240 mjesta, a u Somboru do 300 mjesta, ali to nisu kapaciteti ako imate 200-400 ljudi koji se dnevno gurnu iz Mađarske u Srbiju, i onda vi vidite koja je to potreba za smještajem. U svakom trenutku je oko 5000 migranata u zemlji, sada ima i novi priljev oko 500 ljudi dnevno. Ima odljev prema Mađarskoj, od toga Mađarska vraća 400 ljudi nazad, a ima i odljev prema BiH. Ukupni broj mjesta u zemlji je oko 6000 i nisu dovoljni za trendove koji postoje.

Drugo je pitanje je li poželjno ili nije kampove graditi blizu granice s EU i hoće li Srbija povećati kapacitete ili ne. Definitivno postoji strah da će ljudi ostati fizički zaglavljani ovdje, a jedna zemlja kao što je Srbija ne može se nositi s više od 20.000 ljudi koji su u potrebi. A i ne treba se pojedinačno nijedna zemlja u ovom bogatom društvu Europe toga plašiti.

► **Što bi Vi onda poručili građanima koji su zabrinuti za svoju sigurnost i strahuju svaki dan za sebe, djecu, imovinu?**

Građani su prvi znali kada su se ti migranti nalazili na njihovim nji-vama i žalili se i zvali policiju, pa Komesarijat za izbjeglice, pa im je netko rekao nisam nadležan, a drugi je rekao nema mjesta. Znači svi su se odrekli svoje odgovornosti, a građani su postupali savjesno. Zvali su institucije, zvali su za pomoć. Tu pomoć nisu dobili i ponovno su sami, i sada im se obećava da će ljudi u uniformama šetati ulicama. Time se ne rješava ovo pitanje. Kada je prihod od krijumčarenja takav da za prebacivanje preko granice jedne osobe dobijate najmanje 1000 eura. Ovaj sustav krijumčarenja nije samo sastavljen od migranata, da vam bude jasno, to su naše krijumčarske

grupe, naši građani koji vide priliku da zarade i to u vrlo kratkom razdoblju. Pri tome su oni što se sukobljavaju najniži sloj tih krijumčarskih grupa i oni su iz migrant-skog kruga. Taj nivo prihoda od krijumčarenja probija sve druge barijere i rezerve i stvara ogromne probleme policiji. To vam je kao da sizifov kamen gurate uzbrdo i on će se sigurno vratiti još veći i još glomazniji, s još većim ubrzanjem. Tako da tu za građane osim da se traži odgovornost da se prestane s »pušbekovima« i da se podijeli solidarnost, nema drugog održivog rješenja. Građani ne trebaju nasjedati na priču da Srbija ili Mađarska mogu na granici zaustaviti migracije, to je fenomen koji prevazilazi cijelu EU, to je vanvremenski fenomen, to ni Rimljani kad su gradili limes nisu uspjeli. To nitko nije uspio, a ljudi se zavaravaju da nasiljem i nepoštovanjem propisa prema tim ljudima možemo prevariti sudbinu i taj fenomen. To je nemoguće, moramo podijeliti teret.

► **Pa što je onda rješenje za ovaj problem?**

Jedno globalno rješenje je da se Turska, koja je primila 3,6 milijuna ljudi, podrži financijski od strane EU, da bez ustručavanja da novca koliko treba dati i da ti ljudi budu podmireni u Turskoj i u drugim zemljama kao što je Iran u kojem ima preko 3,4 milijuna ljudi. To su zemlje koje su primile veliki broj ljudi i treba im pomoći. Dati im šakom i kapom. To se prvo tako rješava, jer ljudi koji nama dolaze svjedoče da oni idu silom prilika, njima je sve razoreno zemljotresom. Oni su gradili neki život tamo pet, šest godina, a sada nemaju ništa. Oni su tamo imali program podrške, imali su priliku da se djeca uključe u neku školu, dobiju neku odjeću, obuću, hranu u tim kampovima, a toga sada nema jer je EU to prestala podržavati i ti ljudi moraju ići dalje. To se mora gledati s tog aspekta. Da se razumije problem. Dakle rješenje je građenje kapaciteta u Turskoj i u drugim zemljama gdje su već izbjeglice, jer ogradama nitko nikad nigdje nije riješio. Pogledajte Meksiko i Ameriku. S meksičke strane imate razvijene vojske krijumčara, imate stotine tisuća ljudi koji se krijumčare svake godine.

► **Što želite reći, da i ovi građani koji žive uz granicu s Mađarskom mogu očekivati da će situacija i dalje ostati ista u pogledu krijumčara, sukoba, pucnjave uz granicu pa i u naseljenim mjestima, i ugrožavanja njihove sigurnosti?**

Ne znam hoće li ostati pucnjava, ali sigurno da problem neće prestati time što će se prošetati tri policajca. Prestat će jedino ako Mađarska ne gura ljude nazad, ako bude solidarnosti i ako se povećaju kapaciteti prihvata izbjeglica.

► **Znači li to da EU treba povećati financiranje za te potrebe?**

Da, kao i da Srbija poveća kapacitete i otvori više centara, ali za to treba suglasnost obje strane. Nesumnjivo je da treba više smještajnih kapaciteta u Subotici, Somboru, mora se otvoriti u Kanjiži, mora se povećati u Banatu kako ljudi ne bi bili na ulici, u nečijem ataru i kako bi bili na jednom mjestu. Pa čak i ako ih netko gurne nazad onda da se vrate u taj centar, a ne da budu na ulici. To da vi pokušavate suzbiti krijumčarenje, kada su ovakvi prihodi i kad je ovakva praksa guranja nazad bez smještaja, to ne znam kojom represijom se može riješiti i nisam siguran da može. I građani trebaju pozivati javnost da se ovo pitanje spora između Srbije i Mađarske rješava na nekom diplomatskom nivou. Jer mi ovdje imamo spor, bez obzira na to što se čuje u javnosti. Mađarske vlasti krše sporazum o readmisiji i ljude guraju preko zelene granice, fizički, bez obavješćavanja naših vlasti. To je praksa koja nije prihvatljiva za 21. stoljeće za suverene zemlje u Europi i ponašanje jedne članice EU.

► **Ako su ti ljudi ušli ilegalno u Mađarsku preko zelene granice treba li ih Srbija primiti natrag ili ne?**

To se utvrđuje kroz sporazum o readmisiji. U sporazumu postoje uvjeti kako se netko vraća, postoje uvjeti kad se netko vraća, moraju imati dokaze. Konkretno, mađarske vlasti moraju dostaviti Srbiji tko je prešao, kako, na koji način i da u postupku po žalbi, jer ti ljudi imaju i pravo da se žale, odluči i da utvrdi granične prijelaze preko kojih se ljudi vraćaju. Ne možete se vi ponašati kao da ste u šumi. Nadam se da nismo na tom civilizacijskom nivou. Znači ne može netko otvoriti ogradu i gurati ljude natrag preko zelene granice. Gdje stigne. To je praksa kao u Africi, to je vandržavna praksa i to se mora strogo osuditi.

► **Vi kažete nema solidarnosti, ali što ako je u EU ne bude ni dalje?**

Pa mora je biti. Mora se to na diplomatskoj razini zagovarati. Jedna zemlja to može predložiti, organizirati skupove, diplomatske inicijative, forume, samite gdje ovo treba istaći s drugim zemljama koje su zainteresirane. Nisu tu nama ruke vezane. Tu se stvara jedna inicijativa na diplomatskoj razini koja može podići i svijest i razumijevanje drugih. A ako vi reagirate samo »post factum«, onda ste vi dio problema. Mi vidimo da se odluke o politikama azila i migracija donose iz ureda. Donose ih birokrate koji nisu na terenu, ne razumiju karakter ovog problema, ne razumiju gdje leži rješenje, nego u nekim uredima po Bruxellesu i drugim prijestolnicama pokušavaju to riješiti na populistički način. Krajnje je vrijeme da

se ovo pitanje sagleda drugačije. Stručno i odgovorno. Inače će nas sve koštati.

► **Što vi očekujete, kako će se dalje odvijati migracije?**

Pa tek je počelo. To je proces koji je povijesni, dugog vremenskog trajanja i on je intenziviran ratovima i sukobima koji se vode u zemljama iz kojih ti ljudi dolaze. Dok nema mira u njima, dok nema pomoći da te zemlje funkcioniraju, ne možemo govoriti o tome da će migracije stati. Ako se nastavi rat u Ukrajini i agresija Rusije i dalja ratna djelovanja, mi možemo očekivati i mnogo veći val ljudi iz Ukrajine. Ako se nastavi situacija u Siriji, zemlji koja je potpuno opustošena i nema nikakvih izgleda za normalan život, možemo očekivati još izbjeglica. Ako se u Turskoj destabilizira politička scena i tamo nastanu konflikti, nema nama mira. Ako u Afganistanu krenu ubijati ljude jer su druge vjere ili ih krenu sakatiti, onda će i odatle dolaziti ljudi. Tako da je to jedan proces koji se ponavlja povijesno i vezan je uvijek s ratovima s velikom nuždom da se netko pokrene od kuće.

► **Može li se onda i u Srbiji očekivati još veći val migranata s obzirom da EU nastoji sebe zaštititi od migranata?**

Zemlje članice pojedinačno ne trebaju Srbiju gledati kao vanjski teritorij već sve zemlje koje se nalaze na balkanskoj ruti, u srcu, u trbuhu Europe moraju biti tretirane na isti način kao i zemlje u okruženju. Problem je toliko blizu da se ne rješava granicama deset metara dalje od mađarske granice, jer vi kad vratite te ljude deset metara od ograde niste ih vratili u Afganistan ili Siriju, niste im omogućili da žive normalno nego ste ih samo gurnuli do sutra. A nađe se uvijek netko za novce da vam pomogne da ponovo probate. Stvar je vrlo ozbiljna, a ključ rješenja je EU, ona deklarativno ide u pravcu solidarnosti, a u praksi to nije solidarnost koja je potrebna.

► **Znači nadate se da će EU promijeniti svoju politiku i više pomagati politički i financijski Srbiju i druge zemlje kroz koje prolaze migranti s ciljem da dođu do Zapadne Europe?**

Ja bih želio da se sagledaju problemi s terena, da se shvate u svojoj srži i da se solidarnost među zemljama EU i zemalja Balkana pronade što prije iz zajedničkog interesa. Mogu reći da EU sagledava probleme u Turskoj i mi vidimo da postoje inicijative usmjerene u tom pravcu da je potrebno da se tim zemljama pomogne, a ne da se grade ograde. Sazrijeva jedna ideja da je najlakše pomoći zemljama koje imaju milijune izbjeglica kao u Turskoj, da te ljudi s minimum dostojanstva i dalje drže i pomažu, što bliže mjestu porijekla i gdje postoje prvi normalni uvjeti da ljudi žive kao ljudi i da mogu razumjeti njihov mentalitet i kulturu. I to najmanje košta EU, iako zvuči da je veliki novac dan. Ali ovo što se dobija kada toga nema – krijumčarenje, kriminal, maltretiranje tih ljudi, države koje se svađaju oko svega ovoga, to su mnogo ozbiljnije posljedice. Ima indicija da to postaje jasno u Bruxellesu, ali treba i kod država članica da prevlada takav stav da se solidarnost mora naći, to mislim da je svima najveći interes.

FOTO: Beta

Ulaganje u vlastite prostore

»Kroz ovaj projekt, ali i druge naše projekte pokušavamo osigurati sredstva za infrastrukturna ulaganja kako bi turistima osigurali što kvalitetniju uslugu«, kaže Ladislav Suknović. »Novac iz ovog projekta uložit ćemo u postavljanje grijanja u dijelu Kuće monoštorske župe«, kaže Željko Šeremešić

M Među 25 projekata koji su financiraju iz Programa prekogranične suradnje Hrvatska-Srbija su i projekti koje će realizirati HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta i KUD Hrvata *Bodrog* iz Monoštora. Sredstva iz ovih projekata bit će uložena u objekte koji su u vlasništvu, odnosno dani na korištenje ovim udrugama.

Gubec će obnoviti dio koji je u funkciji turističke ponude tavankutske udruge, a monoštorska udruga će riješiti grijanje u dijelu zgrade koju je *Bodrog* dobio od župe na korištenje.

Jačanje turističkih kapaciteta u Tavankutu

Partner HKPD-u *Matija Gubec* u projektu prekogranične suradnje je Općina Draž, a cilj je podizanje turističkih kapaciteta u Općini Draž i *Gupca*. U Dražu je u projekt uključena i Turistička zajednica Općine Draž, partneri iz Hrvatske radit će na obnovi šokačke kuće, a bit će obnovljeno krovništvo od trske. »Gubec će kroz ovaj projekt adaptirati i jednim dijelom proširiti turističke kapacitete. Fokus je na restoranskom dijelu. Želimo dobiti jedan

kvalitetniji prostor za turiste, ali i za naše radionice, slarmarsku sekciju. Najveći problem nam je grijanje tog prostora tijekom zime«, kaže predsjednik *Gupca* **Ladislav Suknović**. On pojašnjava da će kroz ovaj projekt postojeći prostor biti obnovljen, što podrazumijeva kompletnu zamjenu krovne konstrukcije, podizanje stropa i, ukoliko bude dovoljno sredstava, plan je pomjeranje jednog zida kako bi se dobilo još 15 do 20 četvornih metara dodatnog prostora. »Do sada nismo imali izolaciju, što je i tijekom ljeta i tijekom zime bio problem. Sada i to rješavamo. Plan je za neko buduće razdoblje, kroz neke druge projekte, postaviti i solarne panele. Pokazalo se to kao dobar način uštede energije, a svakako bi na taj način dali i svoj doprinos zaštiti okoliša«, kaže Suknović. Radovi će početi 1. rujna.

Tavankutska udruga godinama uspješno razvija svoju turističku ponudu, a prije pandemije covid-19 godišnje je bilo oko 4.500 turističkih posjeta. »Naravno pandemija je učinila svoje i opao je broj turističkih posjeta, ali se sada može vidjeti uzlazni trend. Zato nam je važno imati kvalitetan prostor za smještaj turista. U onom gastronom-

Neiskorištena turistička ruta

Najviše turista u Tavankut dolazi iz Slovenije i Hrvatske, a Suknović kaže da su najbolji aranžmani koji podrazumijevaju produljeni vikend.

»Uz Tavankut turistima organiziramo i obilazak Subotice i Palića, ali s obzirom da smo mi ruralna sredina, fokus nam je napraviti mrežu ruralnog turizma. To znači da bi turisti kada prijeđu granicu s Hrvatskom mogli obići šokačko Podunavlje, Sombor, pa zatim sela u okolini Subotice, jer smatramo da ima puno toga za vidjeti. Šteta je da turisti koju dođu, kroz Podunavlje i Sombor samo prođu, bez zadržavanja«, kaže Suknović.

skom dijelu podigli smo razinu kvalitete naše ponude, ali sâm ambijent to ne prati. Zato ne samo kroz ovaj projekt već i druge naše projekte pokušavamo osigurati sredstva za infrastrukturna ulaganja kako bi turistima osigurali što kvalitetniju uslugu«, kaže Suknović.

Grijanje u kući monoštorske udruge

Sredstva iz Programa prekogranične suradnje Hrvatska-Srbija u svoj objekt uložiti će i monoštorska udruga, a kroz taj projekt bit će riješeno grijanje. *Bodrogu* je partner u ovom projektu KUD *Zora* iz Piškorevaca.

»Novac iz ovog projekta uložiti ćemo u postavljanje grijanja u dijelu Kuće monoštorske župe. To je nešto više od 150 četvornih metara dijela u kome su sobe za noćenje, hodnicu, dvorana za ručavanje i dio u kome će biti pro-

storije naše udruge. To je skoro dvije trećine prostora, a bez grijanja će za sada ostati izložbeni dio i još neki dijelovi gdje grijanje nije ni nužno. Odlučili smo se za grijanje na vodenu pumpu, jer je ta vrsta grijanja najjednostavnija, najčistija, ne zahtijeva kupovinu ogrjeva ranije, već se plati kada se i koliko potroši«, kaže predsjednik *Bodroga* **Željko Šeremešić**.

Kuću monoštorske župe u kojoj su do 1992. godine bile časne sestre KUD Hrvata *Bodrog* dobio je na korištenje početkom 2020. godine od župe sv. Petra i Pavla. Već prve godine počeli su radovi na kompletnoj obnovi. »Zamijenjeni su podovi, sređeni zidovi, u jednom dijelu su spuštteni stropovi, postavljene su nove instalacije struje, vode i kanalizacije, saniran je dio krovništva, uređena su dva podrumstva prostora, zamijenjena je skoro kompletna stolarija«, nabraja najznačajnije radove koji su urađeni protekle tri godine.

Kada je udruga dobila kuću na korištenje imala je dvanaest prostorija, četrdeset dužnih metara hodnika, dva podrumstva, dvorište dugo devedeset, a široko na nekim mjestima i šezdeset metara. Tijekom radova rađena su i unutarnja preuređenja kako bi se dobio izložbeno-muzejski prostor u kome će Hrvati Šokci Monoštora predstaviti svoje identitetske odrednice.

Z. V.

Državni performans: priključenje u EU

»Cijeli svijet je pozornica, gdje svi muškarci i žene glume, svatko se pojavi tu i ode, i odglumi u svom životu mnogo uloga«, ovo je citat iz komedije »Kako vam drago« (As You like it) koju je napisao **William Shakespeare**, najveći engleski ali i svjetski dramski pisac. Po mom mišljenju, iz ove Shakespeareove misli slijedi i ideja suvremenog umjetničkog trenda zvanog performans. Smatra se da je performans najnoviji oblik izvođačke umjetnosti nastao šezdesetih godina prošlog vijeka. U ovom obliku »umjetnosti« akteri-performeri ne moraju biti akademsko učeni glumci, pjevači, muzičari itd. Trenutačno, jedan od najvećih performer-a-izvođača u našoj državi je svestrani vlasnik privatne TV postaje koji osobno svira, pjeva, muzicira itd.; istina, kao i svim izvođačima i njemu se desi ponekad greška-gaf, o tome sam pisao u prethodnom broju HR, kada performans s naslovom »Srbija je u Europi« nije prošao određeno odobravanje i na neki način je možda i (samo)cenzuriran. Povodom ove izvedbe, dotični umjetnik je na Facebooku napisao sljedeće: »Ja sam optimist da će Srbija uhvatiti mjesto u posljednjem vagonu posljednje kompozicije«. Po mom shvaćanju, ova izjava nije baš optimistična, ali je i realna i djelomično se uklapa u mišljenje drugog velikog performer-a: Predsjednika države koji izvodi vrlo složeni performans, jedan skoro svakodnevno za unutarnje potrebe: otvaranje tvornica, otvaranje auto-puteva (makar bili kratki npr. 6 km), raznih gradilišta, gostovanje na raznim privatnim TV postajama i ponekad i na zvaničnom državnom RTS-u, koji često i kritizira. Drugi na međunarodnim skupovima: čas s ostalim balkanskim zemljama, čas s europskim liderima koje često s razlogom kritizira da imaju različite kriterije. Znači, samo od sebe se postavlja pitanje: koji posljednji vagon kompozicije trebamo »loviti«?! Onaj koji vozi u EU?!

Detalj slike s predstave
»Kako vam drago«

ta ka Južnoj Americi, uspon EU nije ju mnogo interesirao. Zahvaljujući liberalnim ekonomskim idejama u SSSR-u je pokrenuta »perestrojka«, liberalizacija druge velesile nastale nakon Drugog svjetskog rata. Vođe SSSR-a složili su se i u ujedinjenje dvije njemačke države koju simbolizira rušenje Berlinskog zida. Rezultat »perestrojke« bio je raspad SSSR-a na nekoliko slobodnih država i Ruske federacije počevši od 1990. godine i ovim događajem se smatra i završetak »hladnog rata« čiji je pobjednik bio SAD. Nekadašnjoj SFRJ, u kojoj su se odigrali slični događaji reformiranja države s težnjom raspada, isto je nužno članstvo u EU početkom 1990. godine radi sačuvanja jedinstvene države. Diskusije su vođene da li da država bude konfederalna ili asimetrična federacija. Slični procesi se odvijaju u okviru EU, jer neki članovi žele da se stvori jedna velika tzv. Sjedinjene Europske države, slične SAD-u, s centralnom vladom, dok druge članice smatraju da EU i nadalje treba ostati interesni savez suverenih nacionalnih država, a u ovim stavovima prednjače Poljska i Mađarska. Turska se prijavila za članstvo u EU 2005. godine, a Srbija 2009. i od to doba se čeka i pregovara.

»Uspavani div« se budi

Velika Britanija, nekad najmoćnija državna tvorevina, dosta dugo je razmišljala da li da pristupi EU, a kada je to učinila, EU je krenula putem da bude konkurent najmoćnijoj svjetskoj sili. Rukovodeće strukture SAD-a počele su razmišljati o tome da im je EU postao najmoćniji konkurent. Prvo su preuzele korake da spriječe, prije svega sjevernoafričke zemlje da se približe EU, generirajući tzv. arapsko proljeće. Time je postignut dvostruki cilj u ovim zemljama, naročito u Libiji vlada kaos, u Siriji i danas traje rat, a beskrajne kolone »izbjeglica« kreću u obećani raj EU koji je postao cilj i ostalim migrantima. Nakon što su podržali Britance u »Brexitu« i time značajno smanjili potencijale unije, ostatak EU su spretno uvukli u rat s Ruskom federacijom koji se vodi na »probnom ratištu« na tlu Ukrajine koju Unija snabdijeva oružjem, novcem i sankcionira Ruse. Time su spriječile ujedinjenje EU i Ruske federacije. Praktično SAD žele »ubiti dvije muhe odjednom«, da oslabe Rusiju i EU, da bi se mogle »boriti« s trenutno najvećim konkurentom – Kinom. Pitam se, trebamo li se priključiti (budućim) Sjedinjenim Državama Europe ili EU koja postaje vazal SAD-a?!

EU pred dilemama

EU je od osnutka doživio razvoj do te mjere da je uveo i vlastitu valutu euro, kao protutežu dotad neprikosnovenom US dolaru. Došlo je do toga da su mediteranske zemlje ozbiljno razmatrale prihvaćanje eura kao platežnog sredstva. Umjesto »hladnog rata« razmišljalo se i o nekoj vrsti specijalne unije s tadašnjim SSSR-om o korisnom spajanju europske tehnologije i ruskih energetske i rudnih resursa. U to vrijeme politika SAD-a bila je pretežno okrenu-

Uspjeh Subotičkog tamburaškog orkestra

Ponovno među najboljima

Subotički tamburaški orkestar ponovno je na međunarodnoj sceni pokazao da je »najbolji među najboljima« dobivši u petak, 11. kolovoza priznanje *Grand prix* i to u kategoriji instrumentalnih izvođača. Naime, subotički tamburaši, pod dirigentskom palicom **Marijane Marki**, sudjelovali su na 37. Festivalu i natjecanju umjetnosti *Zvijezde Praga 2023.* u glavnom gradu Republike Češke – Pragu.

Po riječima dirigentice Marijane Marki, orkestar je u Češkoj gostovao od 10. do 13. kolovoza, a za ovaj nastup su se pripremali već dulje vrijeme. »Nismo znali što možemo očekivati od ovog Festivala i koliko oni poznaju tamburu kao instrument. To nam je bio izazov u koji smo se upustili i spremno krenuli. Program je bio slobodnog karaktera do 15 minuta i prilikom izbora kompozicija smo gledali da je to nešto što je u svijetu glazbe poznato. Očito je da im se svidjela naša izvedba«, priča Marki i pojašnjava kako su za svoj nastup dobili diplomu i statuu od češkog kristala, te su svi članovi orkestra dobili medalje.

Na repertoaru koji su izveli subotički tamburaši bile su kompozicije *Laka konjica Franca fon Supea* i *Ciganske melodije Pabla Sarasatija* u kojoj je solo prim svirala **Ivana Mačković**. Njoj su, nakon nastupa, po riječima dirigentice, mnogi prilazili, čestitali i s njom se fotografirali. Ujedno su, kako je napomenula Marki, tijekom boravka u Pragu uspostavljene nove veze i poznanstva, te su dobiveni pozivi za nove nastupe. Festival je sačinjen od nekoliko podkategorija: tri osnovne su plesna, instrumentalna i vokalna kategorija, a svaka je unutar imala još svoje podkategorije. Nakon festivala oni najbolji su imali završni svečani koncert u praškom Brodvejskom kazalištu (njih osam), gdje su i dodijeljene nagrade, a tada su uručena i tri *Grand prix* priznanja. U kategoriji instrumentalne glazbe ovo značajno priznanje dobio je Subotički tamburaški orkestar, u kategoriji plesa plesna skupina iz Indonezije, a u vokalnoj kategoriji solistica iz Jermenije. Tako je Subotički tamburaški orkestar nakon pauze u vrijeme korona virusa ponovno stupio na međunarodnu scenu, a uspjeh se vidi iz postignutih rezultata. Odlazak orkestra u Češku su pomogli Ministarstvo kulture Republike Srbije i anonimni donatori.

Subotički tamburaški orkestar je osnovan 1977., te od tada neprekidno radi s djecom, mladima i odraslim članovima isključivo svirajući tamburaške instrumente. Brojni su nastupi i nagrade iza ovoga orkestra, no valja spomenuti kako je orkestar u proteklih 46 godina postojanja nastupao diljem Vojvodine, u Srbiji, Hrvatskoj, Izraelu, Belgiji, Španjolskoj, Njemačkoj, Mađarskoj, Sloveniji i po bivšem SSSR-u, te sada i u Češkoj.

Ž. V.

U znaku jubileja

Nagradu za istaknutog pojedinca dobila je pučka pjesnikinja Marica Mikrut iz Sombora, nagradu za udrugu ili zajednicu ove godine dobila je Družba Kćeri Milosrđa Trećega samostanskog reda sv. Franje, a nagradu za brojnu obitelj dobila je obitelj Ivana i Ljubice Tumbas koja osim svojih troje djece: Martine, Maria i Daria, kao hraniteljska obitelj brine i skrbi za još troje djece

U oči središnje proslave 113. *Dužijanice*, u dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo* u Subotici 10. kolovoza održana je *Književna večer* u organizaciji Katoličkog društva *Ivan Antunović*.

Tijekom večeri, po ustaljenoj tradiciji dodijeljene su nagrade koje ovo Društvo dodjeljuje istaknutom pojedincu i udruzi, te brojnoj obitelji, predstavljena je nova knjiga katedralnog župnika mons. **Stjepana Beretića**, te proglašeni najljepše aranžirani izlozi u okviru *Dužijanice* u Subotici.

Iz povijesti subotičke katedrale

Povijest i rad Katoličkog društva *Ivan Antunović* predstavio je predsjednik Društva vlč. **Josip Štefković** i među ostalim napomenuo bogatu nakladničku djelatnost. U nakladi Društva svakoga mjeseca izlazi Katolički list *Zvonik*, a na godišnjem nivou Katolički kalendar *Subotička Danica*. Uz spomenuto, Društvo je do sada izdalo 110 knjiga, a ono što je vlč. Štefković osobito naglasio jeste da je aktivna i mrežna stranica Društva, te da će se na njoj uskoro moći pronaći i sve u digitaliziranom izdanju. Posebno se ovom prigodom osvrnuo na, kako je rekao, najplodnijeg autora, mons. Stjepana Beretića, kojemu je Društvo do sada objavilo 11 knjiga. Posljednja među njima je knjiga *Prilozi za povijest Katoličke Crkve u Bačkoj*. Kako je vlč. Štefković rekao, knjiga predstavlja kapitalno djelo koje će pomoći čitateljima sagledati povijest i ra-

zvoj Crkve u Bačkoj. Ove večeri autor je naglasak stavio na samu katedralu, župnu crkvu sv. Terezije Avilske, koja ove godine slavi 250. obljetnicu početka izgradnje. Na zanimljiv i šaljiv način autor je predstavio samo mali dio onoga što se nalazi u knjizi i to na 600 stranica. Tako je, među ostalim, spomenuo svoje prethodnike koji su bili na službi župnika u ovoj subotičkoj župnoj crkvi. Osobito je naglasio one koji su za vrijeme svog upravljanja iza sebe ostavili ogroman rad, napor, odricanje.

Župnici subotičke katedrale bili su: dr. sc. **Stipan Ranić** (1773. – 1793.), **Ivan Lukić** (1793. – 1797.), **Pavao Sučić** (1803. – 1816.), **Antun Šarčević** (1823. – 1831.), **Béla Czorda** (1832. – 1854.), **Ferenc Szép** (1855. – 1856.), **Ivan Probojčević** (1856. – 1885.), **Matija Mamužić** (1885. – 1900.), **Veco Mamužić** (1900. – 1910.), **Dezső Bajsai Vojnich** (1911. – 1920.), **Lajčo Budanović** (1920. – 1958.), **Matija Zvekanović** (1958. – 1968.), mons. **Franjo Vujković** (1968. – 1985.) i sada je na ovoj službi od 1985. godine autor knjige, mons. Beretić. Uz spomenute župnike tu su bili aktivni i upravitelji župe, te je u ovom periodu u službi pomagalo više od 250 kapelana.

»Od župnika Ivana Probojčevića (1836.) pa do danas prošlo je 167 godina, a strašne zloslutne pukotine na pročelju naše stolne bazilike nisu prestale zabrinjavati župnike. Njihova nemoć i svi brojni pokušaji da se spasi katedrala bili su uzaludni. Župnik Probojčević je u nekom ogorčenju zanemario i unutrašnjost crkve, no vidimo kroz povijest da su svi župnici doprinosili ljepoti. Molimo Boga da se katedrala uspješno obnovi da i to bude na korist župne zajednice koja je izrodila **Albu Vidakovića**, oca **Tomu Vereša**..., brojne dobre svećenike, časne sestre, koja je uvijek okupljala najbolje vjernike. Da i dalje napreduje i raste, da se i dalje slavi *Dužijanica*, da i naredne godine i stoljeća bude na proslavu svete katoličke vjere. U knjizi ima puno više, pa je preporučujem svima. One koji mi zamjeraju da nije napisana u znanstvenom stilu, podržavam, i njihovo mišljenje je opravdano, ali lijepo je

čitati, da vidite kako je bilo kad nas nije bilo», rekao je autor knjige.

Knjiga *Prilozi za povijest Katoličke Crkve u Bačkoj* može se nabaviti u subotičkoj katedrali i u Somboru u crkvi Uzvišenja svetog Križa, po cijeni od 1.000 dinara.

Nagrade Katoličkog društva

U drugom dijelu programa dodijeljene su nagrade *Ivan Antunović*, koje Društvo već više od tri desetljeća dodjeljuje zaslužnom pojedincu, obitelji i udruzi koji se na osobit način zalažu za promicanje kršćanskih vrednota u našem društvu. Tako je ove godine nagradu za istaknutog pojedinca dobila pučka pjesnikinja **Marica Mikrut** iz Sombora, nagradu za udruhu ili zajednicu ove godine dobila je Družba Kćeri Milosrđa Trećega samostanskog reda sv. Franje, koje obilježavaju stoljeće djelovanja u Subotici, a nagradu za brojnu obitelj dobila je obitelj **Ivana i Ljubice Tumbas** (župa Marija Majka Crkve), koja osim svojih troje djece: **Martine, Maria i Daria**, kao hraniteljska obitelj brine i skrbi za još troje djece.

Po već ustaljenom programu, iste večeri proglašeni su autori najljepše aranžiranih izloga, koji uoči *Dužijance* ukrašavaju Suboticu. Članica tročlanog povjerenstva **Ana Dulić** iznijela je podatke da je ove godine bilo ukrašeno svega šest izloga, te je ujedno pozvala i druge da se sljedeće godine odazovu ovom pozivu organizatora. Tako je III. nagrada pripala **Zorici i Zlatku Ivkoviću**, čiji rad se može pogledati u izlogu salona namještaja *Simpo*, II. nagrada je pripala **Mirjani Iršević i Sandi Benčik**, čiji izlog je u butiku *Veruška*, a za najljepše uređeni izlog I. nagradu osvojile su **Helena Štrbo i Vesna Čović**. Njihov rad se može pogledati u butiku *Fara*. Nagrađenim aranžerima nagrade su uručene sutradan na *Tamburaškoj večeri*.

Osim u Subotici i okolici, *Dužijanca* je ove godine održana i u Mostaru, te je pri kraju večeri prikazan kraći dokumentarni film i reportaža o tome. Autor filma *Dužijanca u Mostaru* je **Josip Stantić**.

Pred kraj večeri predsjednik UBH-a *Dužijanca* mons. dr. **Andrija Anišić** predstavio je novi broj revije *Dužijanca*.

Tu večer, kojom je Katoličko društvo *Ivan Antunović* obilježilo i svoj Dan, svečanu su učinili i članovi Katedralnog zbora *Albe Vidaković* pod ravnanjem mo. **Miroslava Stantića**.

Književnu večer su financijski pomogli Grad Subotica i Hrvatski Caritas.

Ž. V.

Međunarodna pruga Beograd – Budimpešta

Nova trasa presjekla njive

»Jedna njiva koju obrađujemo baš je u specifičnom položaju. Kut je ostao zarobljen između stare i nove pruge, mi nemamo način kako doći do nje. Koliko znam, postoje tri nadvožnjaka u našoj blizini, je li to dovoljan broj, vrijeme će pokazati. De facto, mnogi će prolaziti kilometre s mehanizacijom kako bi došli do udaljenih parcela koje su nekada bile jedna cjelina«, kaže Marko Ušumović

Priča u koju je javnost upućena iz raznih medijskih napisa o planu i realizaciji pruge Beograd – Budimpešta rijetko spominje posljedice koje će njezina gradnja imati na poljoprivrednike, njihova gospodarstva i njihovu poljoprivrednu proizvodnju. Kako je počeo projekt gradnje pruge, najavljena je eksproprijacija zemljišta koja je u najvećem dijelu pogodila privatne vlasnike parcela koji su uglavnom poljoprivrednici. Ne samo da su im njive presječene prugom, već do svojih parcela sada moraju obilaznom cestom, jer se nadvožnjaci grade tek na nekoliko mjesta.

Vlasnici nisu imali izbora, njihova zemlja morala je u eksproprijaciju, što je prinudni prijelaz nepokretnosti iz privatnog u javno vlasništvo uz isplatu novčane nadoknade privatnim vlasnicima, s ciljem realiziranja državnih infrastrukturnih projekata. Na cijenu koju odredi država, vlasnici imaju pravo uložiti žalbu na sudu kako bi ostvarili veću nadoknadu. Po okončanju postupaka, prelazi se na realizaciju državnih projekata, u ovom slučaju gradnje međunarodne pruge.

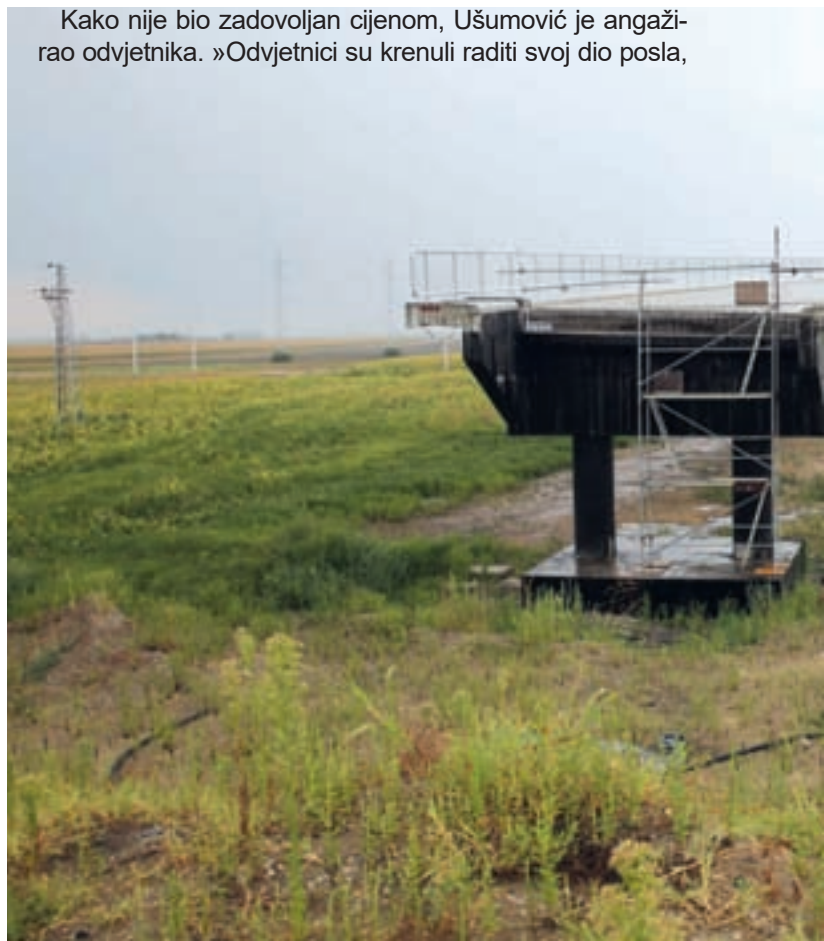
Na terenu, parcele koje su predmet eksproprijacije ostale su mahom podijeljene na dva dijela, što znači da vlasnici prvo rade jednu polovicu parcele, moraju naći najbliži nadvožnjak, doći do drugog dijela parcele i obraditi je. Praktično, za jednu njivu će se provoditi mnogo više vremena, uložiti dodatnih sredstava u vidu goriva koje je potrošeno.

Od jedne parcele tri

Jedan od onih koji je ostao bez dijela zemlje i kome je pruga bukvalno prošla kroz posjed je **Marko Ušumović**. »Proces eksproprijacije započeo je obavještanjem vlasnika parcela preko kojih će prolaziti pruga. Na primjer, jedan broj parcela koji je postojao, razdijeljen je u dva ili u tri broja. Vlasnik dobija novi broj parcele koja mu ostaje i

broj parcele koja je oduzeta. Poslano je rješenje kojim se dobija na uvid da se na novoj parceli nalazi određen broj kvadrata koji je oduzet puta 125 dinara po kvadratu. Automatski su izračunali koliko je to novca, traženo je da se samo potpiše, legnu vam novci na žiro račun i kraj. Tako je izgledao prvi susret s eksproprijacijom. Mnogi ljudi su pristali na to što je totalno nerealna cijena. Ljudi koji nisu upućeni u cijelu situaciju vrlo često misle kako je zapravo proces eksproprijacije takav da se otkupljuju kompletne parcele. Da je to slučaj, onda ne bi imali što pričati danas«, kaže Ušumović.

Kako nije bio zadovoljan cijenom, Ušumović je angažirao odvjetnika. »Odvjetnici su krenuli raditi svoj dio posla,

dolazile su neke komisije iz Beograda, koje su nas pozivale na sastanke kako bi mi ipak prihvatili prvu cijenu koja je ponuđena, međutim to smo odbijali, pa su ti sastanci bili bez ikakvog efekta. Na kraju su izašli s cijenom koja nam je bila prihvatljivija te smo postigli ono što smo zahtijevali», kaže Ušumović.

Ovaj subotički poljoprivrednik kaže da je imao sreće jer je na nekim parcelama oduzet kraj, pa su njive samo skraćene, te su pošteđeni brige kako doći na drugi kraj njive. »Jedna njiva koju obrađujemo baš je u specifičnom položaju. Kut je ostao zarobljen između stare i nove pruge, mi nemamo način kako doći do nje. Žalili smo se na rješenje o eksproprijaciji i zahtijevamo da država otkupi i taj dio.

Trenutačno je postupak žalbe u tijeku te se nadamo pozitivnom ishodu. Još jedna situacija koja nam nije jasna, a dogodila se, radnici su postavili banderu usred naše njive bez da smo na bilo koji način dobili obavijest o tim radovima. Zatekli smo brdo zemlje, kabeli i žice na sve strane, susjedu s druge strane su uništili kukuruz, ne znamo ni tko je odgovoran za te radove. Dakle, radi se o parceli koja je i dalje privatno vlasništvo, nije bila predmet eksproprijacije. Objasnili smo našim odvjetnicima što smo zatekli na nji-
vi, prosljedili smo slike s terena, sada je stvar u njihovim rukama, jer takvo što nema smisla. Također, ono što nas u praksi buni, nigdje nisu razmjerene i novim oznakama obilježene parcele, ne znamo gdje nam točno završava njiva», nastavlja Ušumović.

Do realne cijene tek na sudu

Poljoprivrednicima kojima je međunarodna pruga prošla kroz parcele i praktički ih presjekla na dva dijela sada će trebati više vremena da stignu do parcela koje su ostale s druge strane pruge. »Koliko znam, postoje tri nadvožnjaka u našoj blizini, je li to dovoljan broj, vrijeme će pokazati. *De facto*, mnogi će prolaziti kilometre s mehanizacijom kako bi došli do udaljenih parcela koje su nekada bile jedna cjelina. Kada radiš svoju zemlju savjesno, nekako se generacijski radilo na ukрупnjavanju posjeda koji su jedan pored drugog, često su ljudi plaćali veću cijenu po kvadratu samo da bi kupili komad zemlje koji je pored njihove njive. Sve to je sada pruga presjekla, pa smo opet na početku. Prelazak preko nadvožnjaka pod teretom je posebna tema, nećemo više moći koristiti slabije traktore«, zaključuje Marko Ušumović.

Dio zemljišta oduzet je i **Zdenki Sudarević**. »Proces je započeo 2019., a završen je 2020. godine, uspjela sam riješiti svoju parcelu uz pomoć odvjetnika. Zemlja koja mi je oduzeta bila je pored nekadašnje željezničke stanice Verušić. Problem koji sada postaje realnost je put od 3 kilometra u jednom smjeru do njive koja je ostala s druge strane pruge. Moramo ići s teškom mehanizacijom preko nadvožnjaka, što dodatno komplicira proces obrađivanja zemljišta. Pored moje parcele, brat i majka su također imali svoje njive, ali su isti proces završili tek 2022. godine. Njihove parcele su završile na sudu, morao je biti angažiran sudski vještak zbog neslaganja oko cijene zemljišta koja je bila predmet eksproprijacije. Kasnije smo saznali da su u drugim općinama vlasnici dobijali mnogo veću cijenu, iako je naša zemlja bila prve klase, pa nas interesira koji parametri su uzimani kada se procjenjivala vrijednost«, kaže Zdenka Sudarević.

U razgovoru s ostalim vlasnicima parcela došli smo do saznanja kako su cijene po četvornom metru varirale neovisno o kvaliteti zemljišta, lokaciji ili bilo kojem drugom parametru. Raspon cijena koje su privatni vlasnici dobijali kretao se od inicijalnih 125 dinara po četvornom metru do 1.000 dinara, iako se ponekad radilo o parcelama koje su jedna pored druge.

I. U.

Festival tradicije i hrane u Monoštoru

Bodrog fest? Može to i bolje

Svake godine kada se završi *Bodrog fest* kažem sebi – ovo je posljednji na koji sam otišla. A onda kako se približava drugi vikend u kolovozu, osobna i novinarska radoznalost ne daju mi mira, pa opet odem. I opet se razočaram. Razočaram se, jer znam kako je *Bodrog fest* izgledao prvih godina, u što je mogao prerasti i vidim da se polako pretvara u kirbij kakve sad već ima svako selo.

Prvo što me je dočekalo, na nikada kraćoj bodroškoj šetnici, je dim i miris roštilja. Jesam li ja to zalutala ili su naprasno kulinarski specijaliteti Monoštora, umjesto ribljeg paprikaša i pržene ribe postali kobasica i roštilj? Koliko znam nisu se Monoštorci odrekli svojih specijaliteta, ali su izgleda organizatori htjeli podići okusima i džepu posjetitelja, pa su dozvolili da se u festival tradicije i hrane uguraju i pljeskavice. Kada se prođe prvi val, dim i miris izgorjele masnoće, odojci koji se vrte na ražnjevima, oni koji nisu odustali mogli su pronaći prženu ribu, riblji paprikaš ili paprikaš od divljači. O cijenama samo tek toliko da je porcija u kartonskom tanjuru, koja se jela s nogu ili tamo gdje uhvatite mjesto, koštala skoro kao u nekom boljem somborskom restoranu. A nekada je to bila promocija monoštorskih specijaliteta i prodaja po pristupačnim cijenama.

Gibanica i drugi monoštorski slatkiši teško su se mogli naći na *Bodrog festu*, a doboš torta tek na jednom mjestu. I da ne ispadne hrana najvažnija, nizale su se na bodroškoj šetnici i tezge s raznom ponudom rukotvorina, meda, domaćih likera, vina gostujućih izlagača i tek ponekog domaćeg proizvođača. Nisu li tu trebali mjesto imati proizvodi autentičnih monoštorskih zanata? Ne samo prikazati ih već pokazati i kako se rade. Ima ljudi koji to još znaju i sigurno bi rado izašli i prikazali kako se recimo prave drvene klompe. Ili plete ribarska mreža.

I ono što mi je još falilo, to je malo više monoštorskog u svemu.

No, naopako da je ovogodišnji *Bodrog fest* bio fiasco. Večer prije na natjecanju u kuhanju centar je bio prepun ljudi, kažu kuhalo se više od 100 kotlića ribljeg paprikaša, narednog dana, a prije koncerta jednog poznatog benda kolone automobila išle su za Monoštor. Ali to može biti u bilo kom drugom selu. Monoštor može puno više od toga. Tim prije što je ove godine proslavio i svoje punoljetstvo. I što se prvih godina profilirao kao manifestacija koja se izdvaja u moru od tisuću i nešto vojvođanskih seoskih događanja i koja se hvali da za dva dana kroz selo prođe 10.000 posjetitelja.

Z. V.

Blagdan sv. Roka u Beregu

Zavjet koji se čuva 150 godina

Blagdan sv. Roka, koji je zavjetni dan u Beregu, proslavljen je 16. kolovoza u crkvi sv. Mihovila. Večer prije, oko 50 župljana okupilo se kod spomenika sv. Roku na večernjoj molitvi. Na ovaj način vjernici u Beregu održavaju zavjet koji je pomogao da se u XIX. stoljeću stanovnici ovoga sela obrane od kolere. Pobožnost sa svijećama sastoji se od litanija sv. Roku za njegov zagovor, ali i zagovornih molitava Mariji, Gospine Krunice, te starih bereških crkvenih napjeva, koji se danas gotovo uopće više ne mogu čuti u drugim prigodama, a koje je i ove godine predvodila baka **Tonka Krizmanić**, jedna od

najstarijih mještanki Berega. To su pjesme *Pisma svetom Roku*, *Nebeskega slavnog grada* i *O, rastvori majko draga*.

»Kako je to kadgod bilo? Pa to je bilo naroda ne samo oko kipa, već i svud okolo je bilo svita. I nije bilo ko sad, otpivali dvi, tri pisme i gotovo. A dica? Dicu posprime u šokačko, svakom u održani papir se metala svića«, kaže baka Tonka Krizmanić.

»U vrijeme kuge selo se zavitovalo sv. Roku i na taj dan se nije radilo. Nekada je na Veliku Gospu navečer u crkvi bila misa i onda je procesija išla do sv. Roka. Naroda je

bilo puno, dovodili su i dicu u nošnjama. Mi još to održavamo, a vidim ima i mlađih, tako da se nadam da ovaj bereški zavjet neće biti zaboravljen«, kaže **Marica Lerić**.

Spomenik sv. Roka podignut je 1878. godine, na križanju ulica Ive Lole Ribara i Jugoslavenske. Licem je okrenut prema sjeveru (pravac iz kojega je nekad dolazila velika zaraza), okružen četirima arhaičnim stupovima i ograđen željeznom ogradom. Posvetni natpis nalazi se na istoj strani na kojoj je i lice kipa. Na natpisu, koji su kao i sam spomenik obnovili članovi HKPD-a **Silvije Strahimir Kranjčević** stoji: od bereškeoh oci pobožnih duša podignut.

Z. V.

Naši gospodarstvenici (CXLXVII.)

Posao koji se radi 24 sata

»Nekada su sva kućanstva u selima imala krave, sada ih je ostalo izuzetno malo. Tradicijska poljoprivreda prelazi mladima sa sela u drugi plan zbog svoje nerentabilnosti. Odlazak mladih u poslovne zone većih industrija indirektno je doveo do promjene i u veterinarskoj praksi«, kaže Vjekoslav Sudarević

Ovoga tjedna smo vodili razgovor s **Vjekoslavom Sudarevićem**, čovjekom koji stoji iza veterinarske ambulante i apoteke *Sudarević-Vet*. Odmah smo uvidjeli kako veterinar doista mora voljeti svoj posao, budući da je to obveza koja traje 24 sata na dan, jer Vjekoslav također radi noćna dežurstva.

Upitan o svojim počecima i kako se odlučio otisnuti u avanturu veterine, Vjekoslav Sudarević nam odgovara: »Svoj posao sam počeo raditi od malih nogu. Odrastao sam skoro u centru Subotice, imali smo mnogo pasa, mačaka, svinja, a majka mi je bila sa salaša te sam stalno bio u kontaktu sa životinjama. Jednostavno, pronašao sam se u veterinarskom pozivu, što sam često ponavljao kao odgovor na pitanje – što ćeš biti kada odrasteš? Ta ljubav je usađena u mene i kao takva je ostala i opstala. Poslije osnovne škole htio sam upisati medicinu jer mi je Bačka Topola tada bila previše udaljena, ali u dogovoru s mojim ocem, upisao sam gimnaziju. Poslije toga mi je jedan jedini izbor fakulteta bila veterina koju sam i upisao u Zagrebu. Do 2005. sam bio na studijama, vratio se

kući, počeo polako ulaziti u praksu, a 2008. godine sam diplomirao. Od tada sam 24 sata na dan u tom poslu. Početak mog radnog angažmana bio je u veterinarskoj stanici *Veterinar*, a 2014. godine prelazim kod kolege na Palić. U prosincu 2015. godine sam registrirao firmu, a početkom 2016. krećemo s aktivnim radom u našoj veterinarskoj ambulanti.«

S velike na malu praksu

Zbog specifičnosti posla Vjekoslavova prva ideja bila je baviti se »velikom praksom«, kako oni to nazivaju u žargonu, što podrazumijeva rad u govedarstvu i svinjogojstvu. »Bio sam jedan od mlađih igrača u cijeloj priči, radio sam u ambulanti, na terenu, skupljao znanje gdje god je to bilo moguće. Prevashodno sam bio fokusiran prema tom smjeru poslovanja jer je tada još stočni fond koliko-toliko bio u normali, tj. moglo se živjeti od te vrste rada. Ali došli smo do toga da je stočni fond takav kakav jeste, morala se početi tražiti alternativa«, kaže Vjekoslav.

Kada je otvorio ambulantu, 90 posto rada je bila terenska veterina i »velika praksa«, a sada je to tek oko 5 posto. »Situacija se potpuno okrenula, kućni ljubimci su u fokusu, pa se prilagođavamo i mi. Nabavili smo kompletnu dijagnostiku, a imamo i svu potrebnu aparaturu. Klima poslovanja se u potpunosti promijenila kao i plaćena moć klijenata, zato smo počeli raditi 'malu praksu'. Nisam izašao u potpunosti iz dijela veterine koji se bavi stočarstvom, imam starih klijenata s kojima imam odličnu dugogodišnju suradnju, ali u posljednje dvije godine više ne primam nove klijente iz tog dijela poslovanja. Jednostavno ne stignem fizički ići po terenima, a uz to i voditi firmu s kompletnom papirologijom«, govori Sudarević.

Uz Vjekoslava još je dvoje uposlenih, a svatko je zadužen za određeni dio posla.

»Kolegica najviše radi internistiku za bolesti životinja i njihovo liječenje. Moj dio je pokrivanje terena, cijepljenje, kako za veliku, tako i malu praksu, a najviše radim kirurgiju životinja. Supruga pokriva dio prodaje budući da imamo registriranu i veterinarsku ljekarnu, prodajemo hranu i suplemente. Trudimo se raditi svatko svoj dio posla. Takvu organizaciju smo primijenili prije godinu i pol dana, čisto kako bi rasteretili i podijelili radne obveze među nama«, kaže Sudarević.

Sve što sada rade rezultat je prilagođavanja tržištu i novonastalim uvjetima koji su bitni za egzistenciju. »Postoje i kolege koje rade isključivo jednu vrstu prakse, ali budući da se situacija u stočnom fondu promijenila, buduće i mlade kolege uopće više ne žele izlaziti na terene jer je to izuzetno težak posao, mala zarada, dugo se čeka na isplatu, sve zajedno čini poslovanje i održivost upitnim«, ističe Vjekoslav Sudarević.

Prelazak s velike na malu praksu nije bio nagli događaj, a korona je utjecala da Sudarević u svoj posao uvede i veterinarsku ljekarnu. »U tom momentu, zbog specifičnih uvjeta funkcioniranja društva, trgovina je počela naglo rasti. Tu smo uvidjeli potrebu pokretanja tog dijela poslovanja, a s trgovinom su došli i vlasnici kućnih ljudi-

maca koji su povećali obim veterinarske djelatnosti«, kaže naš ovojedni gospodarstvenik.

Veća stočarska gospodarstva se gase, no povećava se broj intervencija na kućnim ljubimcima, a tome je svoje poslovanje prilagodio i Sudarević. »Mogu napraviti i jednu usporedbu s Hrvatskom. Tijekom mog studiranja, točnije od 2000. do 2005. godine, fokus učenja se svodio na govedarstvo. Psi i mačke su postojali u fusnotama. Vremenom se to mijenjalo kako je trajao pristupni period Europskoj uniji, sela su polako propadala, a praksa je dobila zaokret prema kućnim ljubimcima. Kod nas je taj proces sporiji, ali je preslika situacije koja nas polako čeka, što se i pokazalo u praksi. Nekada su sva kućanstva u selima imala krave, sada ih je ostalo izuzetno malo. Tradicijska poljoprivreda prelazi mladima sa sela u drugi plan zbog svoje nerentabilnosti. Odlazak mladih u poslovne zone većih industrija indirektno je doveo do promjene i u veterinarskoj praksi«, kaže za naš tjednik Vjekoslav Sudarević.

Prilagođavanje klijentima

Za razliku od mnogih, *Sudarević-Vet* nema većih problema, u pitanju je, kako navodi sugovornik, sezonska količina posla. U nekim momentima imaju veće gužve, ali na svaki izazov odgovaraju profesionalno i ekspeditivno. »Dugi niz godina smo prilagođavali funkcioniranje ambulante, kako klijentima, tako i našim potrebama, jer želimo što bolje uraditi svoj dio posla. Vanjski faktori kao što su povećanje cijene repromaterijala, lijekova i opreme na koje mi ne možemo utjecati, stvaraju određenu problematiku s kojom se svi srećemo u svojim poslovanjima, ne samo u veterini. Na primjer, drastičan odraz na kupovnu moć imaju super premium i premium klase hrane za ljubimce, koja je bila pristupačnija prije godinu i pol dana. Kako je cijena rasla sa svakom našom sljedećom narudžbom, sve manji broj klijenata se odlučio koristiti je. Polako su prelazili na jeftinije brendove i klase, poput 'low cost' hrane iz trgovačkih lanaca. Uslužna djelatnost koju diktira ljubav prema vlastitim ljubimcima je nešto za čega se ne pita trošak, uvijek ljudi idu do kraja. Tu su inputi malo veći zbog cijene lijekova, ali smo se trudili zadržati je u normali kako ne bi postali nedostižni našim klijentima«, navodi Sudarević.

»Radimo trenutačno na proširenju trgovine, tj. veterinarske ljekarne. Širimo kapacitete kako bi imali gdje posložiti robu na adekvatan način. Ulagali smo i u kirurški dio poslovanja, ali nažalost, kao i sve drugo, kirurgiju također diktira platežna moć klijenata. Rutinske operacije koje su više preventivnog karaktera poput sterilizacije mačaka su pale u drugi plan, dok obvezne operacije klijentima ne predstavljaju problem, jer kako sam prije rekao, njih diktira ljubav prema kućnim ljubimcima. Nabava kvalitetne kirurške opreme je izrazito skupa, kao i pratećih strojeva za kemijske analize, sve su to ekstremni troškovi koji su 'iza kulisa', jer ih klijenti doslovno ne vide. Taj dio je ljudima teže razumljiv, jer kvalitetna operacija podrazumijeva mnogo inputa, a ne samo zasjeći i odstraniti problem. Jednostavno, cijena diktira određene trendove koje moramo pratiti i konstantno se prilagođavati novim okolnostima tržišta«, zaključuje Vjekoslav Sudarević.

Ivan Ušumović

Radionica »Iz majkine tufnaste vanglice«

VAJSKA – Sekcija »Vridne ruke« HKU-a *Antun Sorgg* iz Vajske održala je prošle subote u *Šokačkoj kući* radionicu pod nazivom »Iz majkine tufnaste vanglice«. Tema je

bila pravljenje proizvoda i kolača od brašna na tradicionalni način. Pravile su se krafne, *gomboci*, *tasci*, štrudle i raznovrsni kolači i peciva. Gosti su bili članovi udruženja žena iz Deronja i Tovariševa. U večernjim satima održano je *Paorsko veče* na kojoj su se za dobru zabavu pobrinuli tamburaši iz Sombora.

Izložba slika

SONTA – KPZH *Šokadija* iz Sonte priredila je u nedjelju, 13. kolovoza izložbu slika u okviru projekta »Mladost i iskustvo u ljepoti umjetničkog stvaranja«. Na njoj su se

mogle pogledati slike s dosadašnjih likovnih kolonija *Šokadije*, a do sada ih je bilo 17. Među gostima su bili ministar za ljudska i manjinska prava u Vladi RS **Tomislav Žigmanov**, zamjenik predsjednika općine **Radovan Đukić** te pomoćnik predsjednika općine za komunalnu oblast i ruralni razvoj **Tomislav Silađi**.

Toga je dana u Sonti proslavljeno i seosko slavlje Kirbaj, u povodu dana sv. Lovre.

Likovna kolonija u Bezdanu

BEZDAN – Hrvatska udruga građana *Bezdanska marina* iz Bezdana organizira u subotu, 19. kolovoza, V. Likovnu koloniju. Kolonija će biti održana u *Ekološkoj učionici* kraj Bezdana, a okupljanje slikara je u 9 sati.

XV. Likovna kolonija Ivan Gundić Ćiso – Dalmata

STANIŠIĆ – HKD *Vladimir Nazor* iz Stanišića poziva slikare na XV. Likovnu koloniju *Ivan Gundić Ćiso – Dalmata*. Materijal za rad, jedno platno kao poklon slikaru, putne troškove, prenočište za slikare iz inozemstva i hranu osiguravaju organizatori. Sva nastala djela ostaju u fundusu Društva. Kolonija će biti organizirana u Lovačkom domu u Kupusini 26. kolovoza.

Preprekova jesen 2023.: Natječaj za kratku priču

HKUPD *Stanislav Preprek* iz Novog Sada raspisao je Natječaj za kratku priču. Pravo sudjelovanja imaju svi građani iz Srbije i Hrvatske, te iz inozemstva, koji pišu na hrvatskom jeziku ili na nekom od njegovih dijalekata. Tema priče je slobodna. Autori mogu poslati do tri neobjavljene priče, a uz to trebaju navesti svoje puno ime i prezime, broj telefona i adresu, te priložiti svoju fotografiju i kratak životopis. Priče pod pseudonimom neće biti objavljene, kao ni ulomci iz većih proznih cjelina, ili već objavljeni radovi te radovi poslani na druge natječaje. Priče se ne honoriraju.

Priče slati na e-mail adresu: natjecaji.stanislaw.preprek@gmail.com pri čemu u rubrici »subject« treba naznačiti PREPREKOVA JESEN 2023. – ime i prezime autora.

Rok za slanje priča je 7. kolovoza 2023. godine.

Uredništvo zbornika *Preprekova jesen 2023.* odabrat će najbolje radove za istoimeni zbornik koji će biti tiskan u nakladi Udruge, te će tročlani žiri rangirati prve tri priporijekke. Na promociji Zbirke, predviđenoj za listopad 2023. godine, uz prigodni program, tri prvoplasirane priče pročitati će nagrađeni autori.

Tošiničina zadužbina, Hrvatski prosvjetni dom u Tavankutu

12. kolovoza 1927. – *Subotičke novine* pišu da iza smjene subotičkog gradonačelnika **Dragoslava Đorđevića** stoje **Jovan Radonić**, **Bela Strilić** i **Stipan Jurić**. Sva trojica su bivši gradonačelnikovi suradnici.

13. kolovoza 1893. – *Subotičke novine* donose prikaz rječnika **Ambrozija Šarčevića** *Elemi népiskolai Magyar-Bunjevác-sókác szótár* (Mađarsko-bunjevačko-šokački rječnik za osnovne pučke škole). Autor prikaza piše između ostalog: »Donoseći svoj stručni sud o ovom malom ričniku, koji je prvi početak u svojoj vrsti, izričemo prije svega pohvalu piscu, koji je započeo takav posao iz čiste rodoljubive pobude i ljubavi prema svom narodu. Ričnik je i po podili gradiva i po obradi svojoj u glavnom dobro izradjen – i može kao takav mnogo koristiti bunjevačko-šokačkoj mladeži i osnovnim školama, inače za svakog obrazovanijeg Bunjevca i Šokca ima velike vridnosti. Za to treba da prigrle svi ovu knjigu, koji dobra žele i misle prosviti bunjevačko-šokačkoj.«

14. kolovoza 1926. – *Hrvatske novine* pišu o Tošiničinoj zadužbini, koja je trebala služiti za odgoj katoličkih djevojaka sirotica, bez roditelja, i sirotih, bez imanja. Utemeljiteljica ove dobrotvorne zadužbine je **Marija Vojnić**, supruga **Todora Vojnića Bilečevog**. Ona je u dobrotvorne svrhe ostavila više stotine lanaca prvoklasne zemlje i sagradila crkvu (sv. Križa). Nakon 1918. zadužbina je dobila novu upravu i kadar uglavnom sastavljen od ljudi izvan Subotice od kojih su svi pravoslavne vjere. Jedna od odgojiteljica zavoda je bila rođena sestra radikalskog zastupnika iz Subotice Jovana Radonića. »Mi ne znamo koliko oni plaću vuku od zadužbine u gotovom, koliko u opskrbi i u stanu, ali to znamo, da već evo godina i godina kako je sve gotovo, da upravništvo zavoda vuče plaću a pitomice ni jedne!«

15. kolovoza 1896. – *Subotičke novine* pišu o vjerskom raspoloženju subotičkih Hrvata za vrijeme gradonačelnika **Ivana Mukića** (1872. – 1884.): »Nije to još davno bilo, kad je Mukićeva vlada upravljala sa varoškom kućom. Ova vlada nikad se nije s otim ponosila, da uvažava viru; zato su se bunjevci od nje uvijek tugjili. No sprva ipak nije barem vridjala viru.« U nastavku piše da je »čizmarska vlada (tako se zvala Mukićeva vlada) naredila da se toranj s kine sa zgrade gimnazije. Poslije pada Mukića 1884. nova gradska administracija **Mamužić-Antunovićeva** struja postavila je novi i ljepši toranj na zgradu gimnazije.

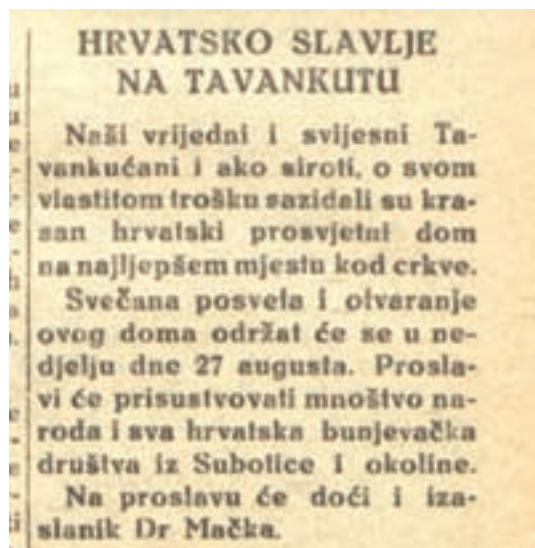
16. kolovoza 1940. – *Subotičke novine* donose članak o dojmovima s *Dužijance* održane na Sebešiću 11. kolo-

voza. Članak je potekao, po svemu sudeći, iz pera križarice i tiče se više uloge križarica i žena uopće u društvu, nego detalja priredbe: »Badava sva nastojanja političara, sve utvrde i obrane vojske, nastojanja bilo čija, jedan narod će samo onda i donde postojati, dokle u njemu bude poštenih djevojaka, pravih žena-majki s mnogo djece, koje će oplemenjivati i hrabriti svoju braću i muževe, podizati i odgajati svoju mnogobrojnu djecu u kršćanskom i narodnom duhu.«

17. kolovoza 1990. – *Subotičke novine* donose reakciju **Milenka Beljanskog** na osnivanje DSHV-a: »Osnivanje Hrvatskog demokratskog saveza u Subotici smatram pozitivnim političkim činom.«

18. kolovoza 1939. – *Subotičke novine* pišu da su mještani Tavankuta o svom trošku izgradili hrvatski prosvjetni dom kod crkve. Svečana posveta i otvaranje održat će se 27. kolovoza. Prisustvovat će sva hrvatska bunjevačka društva iz Subotice i okolice.

Završen XI. saziv Međunarodne umjetničke kolonije *Stipan Šabić 2023.*

Dar akademskih slikara – 35 djela

»Sudjelovao sam na brojnim kolonijama i bez imalo ulagivanja, mogu reći da je ovo najbolja kolonija do sad po organizacijskom timu u sastavu Nele i Josipa, po uvjetima rada, smještaju, izletima, zaista samo riječi pohvale«, istaknuo je Jure Kokeza, akademski slikar iz Zagreba

Trideset i pet likovnih radova naslikalo je 13, mahom akademskih slikara iz Hrvatske, Bugarske, BiH, Makedonije, Mađarske i Srbije, na XI. sazivu Međunarodne umjetničke kolonije *Stipan Šabić 2023.* održanom od 7. do 12. kolovoza u Domu učenika srednjih škola u Subotici, u organizaciji Hrvatske likovne udruge *Croart*. Svečano zatvaranje ove kolonije priređeno je u subotu, kada su i prikazana nastala djela te svim sudionicima podijeljene zahvalnice.

Viša kvaliteta i više radova

Jedanaesti saziv spomenute kolonije održan je u godini kada se obilježava 20. obljetnica smrti **Stipana Šabića** (1928. – 2003.), znamenitog hrvatskog likovnog stvaratelja i pedagoga, rodom iz Tavankuta, po kojem ova međunarodna umjetnička kolonija nosi naziv.

Predsjednik HLU-a *Croart* **Josip Horvat** ovom se prigodom zahvalio sudionicima umjetnicima te svima koji su na bilo koji način pomogli realizaciju kolonije.

»Poštovani umjetnici, hvala vam što ste se odazvali našem pozivu, i vama iz Sofije, iz Kumanova, Sarajeva, Zagreba, Rijeke, Sentandreje, Starčeva i Subotice. Hvala svim hrvatskim institucijama, Gradu Subotici, pokrajinskim tajništvima, Središnjem državnom uredu za Hrvate izvan RH na financijskoj potpori, hvala svim gospodarstvenicima, članovima Organizacijskog odbora *Croarta*, direktoru i osoblju Doma učenika srednjih škola u Subotici i pojedincima, posebice onim samozatajnim, nevidljivim, a važnim za pomoć u realizaciji kolonije«, istaknuo je Horvat.

Svoju stručnu ocjenu o nastalim djelima dao je član Upravnog odbora HLU-a *Croart*, povjesničar umjetnosti **Branimir Kopilović** koji je ujedno i zatvorio koloniju.

»Zastupljen je veoma različit splet radova, od tehnika su tu grafika, akvarel, ulje na platnu... Ovo je nastavak kolonije koja nastoji šarolikošću i raznolikošću kako tema tako i tehnika objediniti različita stremljenja, različite individualne slikarske poetike. U usporedbi na ranije kolonije rekao bih da je ove godine kvaliteta na višoj razini, nastalo je i znatno više radova, što će zasigurno obogatiti fundus ove udruge.«

Zahvalnice svim sudionicima podijelila je članica Organizacijskog odbora ove kolonije, dopredsjednica Upravnog odbora HLU-a **Croart** i također slikarica **Nela Horvat**, a program je vodila članica **Croarta Jelena Lipozenčić**, koja je među ostalim istaknula kako je želja Udruge da kolonija na spomen Stipanu Šabiću svake godine bude prepoznata kao sastavni dio umjetničkog

života Subotice, budući da je Stipe, kako su ga zvali od milja, 60-ih godina prošlog stoljeća predstavio prve umjetnike naive u tehnici slame, prije više od 25 godina s HKC-om **Bunjevačko kolo** otpočeo realizaciju Likovne kolonije **Bunarić**, uspješno pripremao mnoge mlade talente za prijem na likovne akademije diljem Jugoslavije, mnogim talentima, ljubiteljima likovne umjetnosti pomogao da ovladaju tajnama crtanja i ljepotom stvaranja.

Sudionici

Zvezdana Jembrih, akademska slikarica iz Zagreba (Hrvatska):

»Predajem na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu. Ovdje sam već treći put, što je posebna čast za mene. Jako mi je drago da se i ovaj put dogodio jedan krasan internacionalizam koji nas je sve ponio i dao jedan zamah stvaralaštvu. Tu su raznorodni radovi, ali mislim da se održava i njeguje nadasve ta likovna kvaliteta, što je jako važno. Bila sam na više likovnih kolonija, simpozija, i svaki put to je jedan doživljaj putovanja, upoznavanja novih krajeva ili starih krajeva na novi način. Ovdje bih gostoprimstvo stavila na prvo mjesto, a potom i kvalitetu

radova, održavanje te razine i međuljudsko druženje. Uz to, tu je i prekrasna Subotica. Prijašnjih godina smo bili na Paliću što je isto bio izuzetan dojam.«

Jure Kokeza, akademski slikar iz Zagreba (Hrvatska):

»Profesor sam grafičkih tehnika u Školi za primijenjenu umjetnost i dizajn u Zagrebu. Za koloniju sam prvi put čuo prije više godina od gospodina Horvata, bio sam pozivan, ali i spriječen, pa sam ove godine prvi put ovdje i oduševljen sam svime. Sudjelovao sam na brojnim kolonijama i bez imalo ulagivanja, mogu reći da je ovo najbolja kolonija do sad po organizacijskom timu u sastavu Nele i Josipa, po uvjetima rada, smještaju, izletima, zaista samo riječi pohvale. Što se tiče stvaranja na ovoj koloniji, imam svoj ciklus slika koji zaokružujem pa sam bio vezan za tu tematiku.«

Ira Skopljak Viteškić, akademska slikarica iz Sarajeva (BiH):

»Viša asistentica sam na Akademiji likovnih umjetnosti na likovnim i slikarskim tehnologijama i na izbornom predmetu konzervacija papira, te magistrica slikarstva. Na ovoj sam koloniji nacrtala dva rada u kombiniranoj tehnici, kolaž i ovaj prelijep kraj koji je simbol Subotice, ta poznata arhitektura, ornamentika i ta jedna ultramarin plava. Prvi put sam u Subotici, prelijepo je i domaćini su stvarno divni. Prijateljica **Nelisa Baždar**, također slikarica, preporučila me je Neli Horvat i tako sam došla zajedno s njom.«

Zlata Tomljenović, akademska slikarica iz Rijeke (Hrvatska):

»Prvi put sam na ovoj koloniji, prvi put i u Subotici, oduševljena sam ovim krajem, gradom, njegovom arhitekturom, ali i ljudima, atmosferom. O ovoj sam koloniji čula preko svoje kolegice Zvezdane Jembrih, koja me je i pozvala da dođem. Inače predajem na Učiteljskom fakultetu u Rijeci, završila sam Pedagoški fakultet – odsjek likovna kultura, a kasnije sam magistrirala restauraciju i konzervaciju na Akademiji za likovnu umjetnost i oblikovanje u Ljubljani, tako da se paralelno bavim umjetničkim i likovno-pedagoškim radom. Moj poticaj i inspiracija idu iz pejzaža, ali dospijem u apstrakciju, znači moje područje je su, nazovimo ih, apstraktni pejzaži.«

Stefan Ančevski, akademski slikar iz Kumanova (Makedonija):

»Prvi put sam u Subotici i jako mi je drago što sam bio sudionik kolonije Udruge **Croart**. Atmosfera je bila divna za rad, upoznao sam dosta divnih kolega, dobrih umjetnika. Na koloniju sam dobio poziv, vidio sam njihov rad i ranije, sve je to na profesionalnom nivou i jako mi je drago što drže taj nivo i što je svake godine sve bolje i bolje. Inače, eksperimentiram tehnikama, radim s raznim materijalima, ne znam nikada gdje će me to odvesti, sve zavisi od atmosfere i inspiracije.«

U okviru programa, s dvije glazbene točke nastupila je flautistica **Lucija Vukov**, maturantica srednje Muzičke škole u Subotici, a sudionica kolonije Zvezdana Jembrih je pročitala svoje dvije pjesme.

I. Petrekanić Sič

Utemeljeno Povjerenstvo za dodjelu trijenalne nagrade *Antun Gustav Matoš*

U konkurenciji 18 naslova

Vršiteljica dužnosti ravnateljice Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Katarina Čeliković** imenovala je 14. kolovoza 2020. Povjerenstvo za izbor najbolje knjige poezije za razdoblje 2020. – 2022., koje će ocjenjivati knjigu poezije u cjelini, s posebnim akcentom na umjetničku i estetsku kvalitetu sadržaja. Povjerenstvo za nagradu *Antun Gustav Matoš* je međunarodno i čine ga **Klara Dulić Ševčić**, master prof. jezika i književnosti (predsjednica), književnik **Mirko Čurić** iz Đakova i **Mirjana Crnković Horvat**, master edu. filozofije, master edu. hrvatskog jezika i književnosti.

U cilju pospješivanja sustavnoga pristupa valorizaciji aktualne književne produkcije među Hrvatima u Vojvodini, ZKVH je 2014. godine ustanovio trijenalnu nagradu za najbolju knjigu poezije, koja nosi ime **Antuna Gustava Matoša** (Tovarnik, 13. lipnja 1873. – Zagreb, 17. ožujka 1914.), slavnog hrvatskog pjesnika, koji je za sebe zapisao da je Bunjevac podrijetlom, Srijemac rodom, a Zagrepčanin odgojem.

Za nagradu *Antun Gustav Matoš* natječu se knjige pjesnika Hrvata iz Vojvodine, bez obzira na mjesto gdje žive, koje su objavljene na hrvatskom jeziku ili na nekom od njegovih dijalekata. Uzimaju se u obzir isključivo autorska poetska djela iz recentne književne produkcije, koja su objavljena tijekom tri kalendarske godine koje prethode godini dodjele nagrade.

Povjerenstvo će za ovogodišnju nagradu *Antun Gustav Matoš* (2020. – 2022.) morati izabrati jednu od sljedećih 18 knjiga pjesama:

1. **Baštovanović, Darko**, *Cijeli cjelovi tuge*, Hrvatska riječ, Subotica, 2020.
2. **Domić, Pavka**, *Od srca k srcu*, Niš : Galaksijanis ; Subotica : Udruženje balkanskih umetnika, 2020.
3. **Perušić, Lajčo**, *Vrijeme vrlina* : pjesme, Društvo vojvođanskih i podunavskih Hrvata, Zagreb: 2020.
4. **Sokač, Ivan**, *Rosa*, Hrvatska riječ, Subotica, 2020.
5. **Žigmanov, Tomislav**, *(Po)Čuj haiku s piska*, Đakovački kulturni krug iz Đakova i *Kuća na mrginju sa Čikerije*, 2020.
6. **Brzić, Marija**, *Zaveslaj u kraj*, Subotica : Hrvatska riječ, 2021.
7. **Crnić, Ljiljana**, *Ne bih, al' moram*, Beograd : Lj. Crnić, 2021.
8. **Gorjanac, Zlatko**, *Skazaljke* : pjesme, Sombor : Udruženje građana *Urbani Šokci*, 2021.
9. **Mlinko, Nevena**, *Vinjete Bola*, [likovni prilozi **Ružica Miković Žigmanov**], Subotica : Matica hrvatska Subotica, 2021.
10. **Radović, Ljerka**, *Osluhnuta tišina* : zbirka pjesama, Hrvatsko kulturno-umjetničko-prosvjetno društvo *Stanislav Preprek*, Novi Sad, 2021.
11. **Sekelj, Vojislav**, *Više, više od riječi*, Subotica : Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, 2021.
12. **Nemet, Zvonimir**, *Sjaj tišine*, Dugo Selo: Z. Nemet, 2021
13. **Kopunović, Mirko**, *Dok je svita*, [ilustracije Ivan Balažević], Subotica : Hrvatska čitaonica, 2022.
14. **Nemet, Zvonimir**, *Dodir ljubavi*, Dugo Selo: Z. Nemet, 2022.
15. **Obradović, Irena Maja**, *Pjesme*, Surčin : Hrvatska čitaonica Fischer, 2022.

16. **Sokač, Ivan**, *Kiše u travnju* : Međimurju i mojem ocu, Zagreb : Naklada Lara, 2022.

17. **Tumbas, Ivan**, *Stešćalo se*, Subotica : I. Tumbas, 2022.

18. **Vuk, Zvonimir Franjo**, *Mrak svjetlosti*, Subotica : Hrvatska riječ, 2022.

Nagrada *Antun Gustav Matoš* za najbolju knjigu poezije za razdoblje 2020. – 2022. bit će svečano uručena u okviru manifestacije *Dani hrvatske knjige i riječi: dani Balinta Vujkova* u listopadu 2023. godine. Osim plakete i diplome, nagrada će imati i svoj novčani iznos.

GRADSKA UPRAVA GRADA SUBOTICE TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO

U skladu s člankom 50. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020, 52/2021 i 62/2023) i člancima od 55. do 68. Pravilnika o sadržaju, načinu i postupku izrade planskih dokumenata (*Službeni glasnik RS*, br. 32/19)

Oglašava JAVNI UVID U

Nacrt Izmjene dijela Plana detaljne regulacije za dio prostora oivičen ulicama Maksima Gorkog, Beogradski put, Blaška Rajića i Senčanski put u Subotici (*Službeni list Grada Subotice*, br. 32/2011, 28/2019) – jugozapad

Javni uvid može se obaviti od 21. kolovoza do 19. rujna 2023. godine, radnim danima od 8 do 12 sati, u Gradskoj upravi Subotice, Trg slobode 1.

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid u Plan u Gradskoj upravi Grada Subotice, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, ured br. 204 i na službenoj internetskoj stranici Grada Subotice www.subotica.rs, u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Primjedbe na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 i 9), od 21. kolovoza do 19. rujna 2023. godine.

Javna sjednica Komisije za planove održat će se 25. rujna 2023. godine u 13 sati u zgradi Stare gradske kuće (u Plavoj sali), Trg slobode br. 1.

Pravne i fizičke osobe mogu pred Komisijom za planove obrazložiti svoje primjedbe koje su u pisanom obliku dostavljene tijekom javnog uvida.

Izložba slika od slame

Radovi od slame – simbol i *Dužijance*

Izložba slika od slame nastalih na 38. Sazivu Prve kolonije naive u tehnici slame u Tavankutu, koja se tradicionalno održava uoči središnje proslave žetvene svečanosti bunjevačkih Hrvata *Dužijanaca*, otvorena je prošloga petka, 11. kolovoza u predvorju Gradske kuće u Subotici, a tijekom tri dana posjetitelji su mogli pogledati 38 slika nastalih na spomenutoj koloniji, te kupiti razne predmete od slame.

»Svake godine slammarke tradicionalno sudjeluju na koloniji koju organiziraju Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame i HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta. Ove godine je to bila 38. kolonija po redu, a na njoj je, vjerovali ili ne, nastalo 38 slika«, rekla je voditeljica slamarskog odjela tavankutskog *Gupca Marija Rukavina Prčić* koja je na koncu sudionicama kolonije uručila zahvalnice.

Izložbu je otvorio predsjednik Udruge bunjevačkih Hrvata *Dužijanaca* mons. dr. **Andrija Anišić**.

»Svaka vaša slika, svaki vaš rad je jedna prekrasna priča koja govori o bogatstvu vašega duha i srca, o vašoj marljivosti i ljubavi prema ovoj posebnoj umjetnosti. Radovi od slame usko su vezani s *Dužijanom*. Imamo već knjigu mons. **Beretića** s tim naslovom, imamo krunu s tom temom, a od ove godine imamo i novi simbol *Dužijance*, a to je srce izrađeno od slame s riječju *Dužijanaca* u njegovom središtu. Imamo i risara izrađenog od slame. Mnogi su se divili i dive se vašim radovima, vašoj umjetnosti. Rekoše neki da je divljenje početak teologije, početak govora o Bogu. Vi ste dakle zaslužni da su se mnogi divili i dive se vašim radovima. Nije to bez Boga. Vaše slike i predmeti izrađeni od slame djelo su ruku čovječjih, vaših ruku i Božjeg nadahnuća i blagoslova. Hvala Bogu na vama!«, rekao je među ostalim vlč. Anišić.

Podsjetimo, 38. Saziv Prve kolonije naive u tehnici slame održan je od 8. do 15. srpnja.

I. P. S.

Župa u Starčevu

Nevrijeme ubrzalo radove

Oluja koja je potkraj srpnja protutnjala Vojvodinom i čitavom regijom štetu je pričinila i brojnim kućanstvima u Starčevu. Letjeli su crijevovi, oborena su mnoga stabla, a odneseni su i dijelovi pokrivača tornja na crkvi sv. Mauricija. Prošloga tjedna započela je sanacija crkvene kupole s koje je vjetar odvalio nekoliko bakrenih ploča. Radovi su započeli nakon brze reakcije čelnika lokalne samouprave i gradonačelnika Pančeva koji su dogovorili popravak tornja katoličke crkve smještene na središnjem trgu ovog južnobanatskog naselja.

Predstavnici župnog vijeća i vjernici u Starčevu sretni su zbog toga što tijekom nevremena nitko nije ozlijeđen s obzirom na to da je glavna starčevačka šetnica u neposrednoj blizini crkve. Zahvalnost Gradu Pančevu i Mjesnom odboru Starčevo uputio je predsjednik župnog vijeća **Željko Blazović**.

»Nevrijeme se dogodilo u srijedu, 19. srpnja, a gradonačelnik Pančeva **Aleksandar Stevanović** već se sutradan skupa sa starčevačkim rukovodstvom i našim župnikom na licu mjesta upoznao s razmjerama nastale štete i potom odobrio sredstva za popravak što je nama neizmerno pomoglo jer smo mala zajednica s doista skromnim financijskim mogućnostima«, istaknuo je Blazović.

Usporedo sa sanacijom oštećenja na crkvenom tornju obnovljen je krov i zamijenjen crijep na katoličkom župnom domu u Starčevu. Ove radove financirali su župljani uz pomoć Udruge banatskih Hrvata koja je novac za dio građevinskog materijala osigurala putem natječaja

Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Osim iznimnog vjerskog značaja za Starčevce župni dom je istodobno i mjesto okupljanja članova podružnice spomenute hrvatske udruge čije je sjedište upravo u jednoj od njegovih prostorija.

»Krov na našem župnom domu više se nije mogao djelomično popravljati i održavati već je moralo doći do kompletne zamjene letvi i crijepa. Vjernici su tijekom više godina uspjeli prikupiti sredstva za ovaj neodgodivi posao, a u tom smislu veoma je značila i potpora Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske u iznosu nešto manjem od dvjesto tisuća dinara«, napominje gospodarstvenik iz Starčeva i aktivist Udruge banatskih Hrvata **Nemanja Petrović**.

Rimokatoličkoj župi sv. Mauricija 11. srpnja odobrena je prijava na natječaj Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH, a za dva projekta bit će izdvojeno četiri tisuće eura. Tako je izvjesno da će se elektrifikacija crkvenih zvona i adaptacija kupaonice u župnom stanu također naći na popisu ovogodišnjih investicija u Starčevu.

D. Mergel

Odlikovanje za mons. Dusparu

Na svetkovinu Velike Gospe, 15. kolovoza svećenik Srijemske biskupije vlč. **Jozo Duspara** odlikovan je čašću kapelana sv. Oca. To visoko odlikovanje dodjeljuje se svećenicima koji su se posebno istaknuli u službi u Crkvi. Ovo odlikovanje mons. Duspari je uručio Srijemski biskup koadjutor mons. **Fabijan Svalina**.

Mons. Jozo Duspara je župnik župe Uznesenja Blažene Djevice Marije, te upravitelj župa sv. Roka u Zemunskom parku i župe sv. Vendelina opata, direktor je Caritasa Srijemske biskupije kao i član Zbora savjetnika u Srijemskoj biskupiji. Njegovo revnosno zalaganje i trud prepoznati su i na nivou grada kada mu je prošle godine uručena povelja za građanske zasluge s medaljom – zaslužni građanin Zemuna. U svojoj zahvali mons. Duspara je naglasio kako je svestan velike odgovornosti i posla

Foto: Darko Peka

koji ga očekuju s povjerenim mu titulama, te s povjerenjem u Gospodina i Blaženu Djevicu Mariju nastavlja hrabro koračati na svom životnom putu.

S. Ž.

U susret proštenju na Bunariću

Program proštenja na Bunariću se nije mijenjao u odnosu na prethodne godine, te će tako trodnevna priprema započeti u četvrtak.

Četvrtak i petak, 24. i 25. kolovoza – krunica je u 18.30, dok je u 19 sati sveta misa.

Subota, 26. kolovoza – bdjenje

19 sati – služba pokore, molitva krunice i mogućnost za svetu ispovijed

20.45 sati – služba svjetla, procesija sa svijećama

21.30 sati – sveta misa

Nedjelja, 27. kolovoza – proštenje

6.30 sati – dvojezična sv. misa

8 sati – misa na mađarskom jeziku, predvodi je franjevac **Csaba Böjte**

10 sati – biskupska misa na hrvatskom jeziku, predvodi je dubrovački biskup mons. **Roko Glasnović**

16 sati – dvojezična sveta misa za bolesnike i djelatnike Caritasa

Za odlazak na Bunarić na teritoriju Subotice organizirana je izvanlinijska vožnja.

Subota – polazak je ispred crkve Marija Majka Crkve u Aleksandrovu u 18 sati, a mjesta stajališta su sljedeća: Novo naselje, D. Krnjskog, Pačirski put, kerska crkva (u 18.10 sati), katedrala (u 18.20 sati), Pošta 1, MEŠC, Glavna autobuska stanica, *Dinamotrans*, Senčansko groblje i Bunarić. Povratak s Bunarića je nakon sv. mise oko 23 sata.

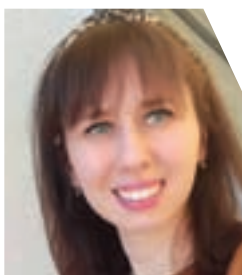
Nedjelja – autobus polazi na autobusnom stajalištu preko puta HKC-a *Bunjevačko kolo* u 7.15; 9.15 i 15 sati, a stajališta su sljedeća: Pošta 1, MEŠC, Glavna autobuska stanica, *Dinamotrans*, Senčansko groblje i Bunarić.

Polasci ispred crkve u Aleksandrovu su u 7.15; 9.15 i 15 sati, a stajališta su sljedeća: crkva u Aleksandrovu, Novo naselje, D. Krnjskog, Pačirski put, kerska crkva, Prozivka, Masloš, Bajnatska I, Bajnatska II i Bunarić.

Polasci s Bunarića su u terminima: 9.45/9.40; 11.45 i 17.20.

Cijena vozne karte u jednom smjeru je 120 dinara i ne mogu se koristiti druge povlaštene (mjesečne, mirovinske) karte.

U prošlom broju tjednika za tekst *Susreti, zavjeti i bogoslužja* korištene su fotografije autora Darka Peke.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Nepokolebljivost vjere

Evandjelja nam svjedoče koliko je vjera važna u našem životu, te nam otkrivaju koliko je mi površno shvaćamo, koliko smo je pojednostavili i ispraznili od onoga što ona uistinu jest. Liturgija nam zato već drugu nedjelju zaredom donosi evandjelje o Isusovim čudima, a znamo da je Isus za čuda tražio vjeru od ljudi. Prošle nedjelje na kušnji je bila vjera njegovog najistaknutijeg učenika Petra, a ove nedjelje pouku o vjeri primamo od jedne poganke (usp. Mt 15,21-28).

Vjera jedne poganke

Isus je prolazio kroz poganske krajeve. Kada ga je opazila jedna Kanaanka počela je vikati za njim da joj ozdravi opsjednutu kćer. On se ne obazire na njezine molbe, sve dok učenici nisu tražili da joj udovolji, da ne bi više vikala za njima. Izraelci nisu razgovarali s poganima, osobito sa ženama, a Kanaanci su simbol starozavjetnih izraelskih neprijatelja. Iako se s ondašnje točke gledišta čini sasvim opravdanim što se Isus ne obazire na njene molbe, ipak to nije njemu svojstveno, jer evandjelja bilježe da je razgovarao s pripadnicama poganskih naroda. Isus ni ovdje nije imao namjeru ostati gluh na vapaje nesretne žene, nego je htio da do izražaja dođe veličina njezine vjere.

Učenici ne razumiju zašto Isus šuti, oni su još uvijek na razini izraelskog načina razmišljanja, zato od njega traže da joj pomogne samo da im ne bi više smetala. Čini se da Isus ne želi udovoljiti ženi, čak ni jer ga učenici mole. Međutim, žena ne odustaje, iako se Isus čini neumoljiv, te prilazi i dalje moli. On joj odgovara, rekli bismo, gotovo uvredljivo: »Ne priliči uzeti kruh djeci i baciti ga psima.« No žena ni tada ne odustaje, niti je smete ovaj grub odgovor, već ima spreman argument. Cilj je postignut, žena se pokazala nepokolebljivom.

va toliko da je Isus pohvalio njezinu vjeru: »Velika je vjera tvoja! Neka ti bude kako želiš«, a žena je dobila ono što je molila, kći joj je ozdravila toga časa, piše evanđelist Matej. Tako jedna poganka postaje uzor vjere među mnoštvom Izraelaca koji su odbili prepoznati u Isusu obećanog Mesiju.

Kako vjerujemo?

Isus nam ovim događajem poručuje mnogo toga. Prije svega da je njemu sve moguće. Iako to u teoriji znamo, često u praksi sumnjamo, a sumnja je ono što uništava vjeru. Ne piše da je žena dovela svoju kćer pred Isusa, nego je došla sama. Veličina njezine vjere vidi se već po tome što vjeruje da za Isusa nema nemogućeg. Iako zna da Izraelac neće zastati razgovarati s pogankom, opet je vjera pokreće da mu se ipak obrati i zatraži ono nemoguće.

Mi kad molimo već unaprijed određujemo što je moguće, a što nije. Ograničavamo Boga svojim ograničenostima, urušavamo svoju vjeru i zapravo ga time sprečavamo da učini čuda u našem životu. Nemamo ono iskreno i neograničeno povjerenje kakvo ima ova Kanaanka. A Isus traži veliku vjeru, koju ništa ne može omesti, koja ne poznaje nikakve granice, koja izlazi iz ljudskih okvira mogućeg i nemogućeg.

Važno je uočiti da žena ne odustaje, čak i kad Isusove riječi zvuče kao da je neće uslišati. Nepokolebljiva je. A mi, gdje je naša nepokolebljivost, kolika je ustrajnost? Brzo se umaramo. Postavljamo Bogu neke vremenske rokove, određujemo mu prave trenutke. Ako ne bude sve kako i kada smo mi zamislili da treba, odustajemo, prestajemo vjerovati da nas Bog može ili želi uslišati. Tako ne radi vjernik. Onaj koji vjeruje, vjeruje unatoč protivštinama, unatoč trenutnim slabim izgledima, jer jedino što Bog od nas traži je velika vjera.

Velika obnova crkve Presvetog Trojstva u Somboru 1888. godine (II. dio)

Raskoš baroknog zdanja

Izgled crkve koji je dobila 1888. godine ostao je sve do 1939. kada je bila ponovna obnova. Na žalost, tada je puno toga pojednostavljeno, međuratni period i tadašnje financijsko stanje nisu omogućili da se crkva tako bogato ukrasi kao 1888. godine. Godine 2013. se pokazala ponovna prilika za obnovom, gdje se vodila pažnja i briga da se dočara stari sjaj crkve

U svibnju 1887. godine slikar **Károly Jakobey** poslao je na nadbiskupiju u Kaloču ponudu koja je na kraju bila prihvaćena i na osnovu nje je odrađena velika obnova crkve u Somboru. U ponudi se pojavljuju imena i njegovih suradnika **Károlya Greinera** i **Henrika Altenbuchnera**.

Jakobey u pismu ističe da je u suradnji s profesorom **Feichtingerom** oslikao 31 crkvu, a sam sa svojim suradnicima uljepšao tri crkve. Govoreći o svom velikom iskustvu, daje do znanja da se njemu takav veliki pothvat kao što je obnova crkve u Somboru može slobodno povjeriti. Također ističe da bi mu bilo drago oslikati crkvu glavnog grada njegovog rodnog kraja. Jakobey je rođen u Kuli 17. kolovoza 1826. godine, oslikao je više crkava i u Bačkoj, dosta njegovih radova je sačuvano do danas. Preminuo je u Budimpešti 14. rujna 1891. godine.

Njegov prijedlog je bio sljedeći:

Ne stropu crkve u kupoli iznad glavnog oltara bi naslikao svoju kompoziciju »vjera, nada, ljubav«. U sljede-

ćoj kupoli Marijino uznesenje, po **Nicolasu Poussinu**. U jednu kupolu bi smjestio četiri evanđelista koja bi bila isto njegova osobna kompozicija. Na zidu s bočne strane u apsidi crkve bi naslikao Emaus, po profesoru **Schönherru** u jednom ornamentu.

U lađi crkve na stropu u prvoj kupoli naslikao bi kompoziciju Tri Kralja, po profesoru **Pfannschneidlu**. U drugu kupolu bi smjestio prikaz Isusa kao djeteta sa simbolima otkupljenja, po **Luciu Giordanou**. U trećoj kupoli »Transfiguratio Christi« tj. Preobraženje Gospodinovo, po **Raffaelu Sanciou**. U četvrtoj kupolu Krunisanje Blažene Djevice Marije, po **Kremseru Schmidtu**.

Kako je točno izgledao oslikani strop crkve, ne znamo, imamo samo jednu fotografiju na kojoj to djelomično vidimo. Godine 1939. te slike su bile već u tako lošem stanju da ih se nije moglo obnoviti, naslikane su nove, posao je odradio **Richer Holzner** iz Münchena. Možemo pretpostaviti da su teme ostale iste.

 Crkva nakon obnove

 Jakobeyeve slike na stropu i zidu

Prilikom farbanja bočnih zidova crkve (devedesete godine) u apsidi je pronađena Jakobeyeva slika Emaus.

Ponuda za vitraže

Ponudu za izradu novih vitraža za sve prozore na crkvi dao je majstor iz Budimpešte **Kratzmann**. Njegova ponuda je bila dosta skupa, zbog toga se župnik **Gyula Fehér** odlučio posjetiti ga, da razgovaraju o nekoj drugoj prihvatljivijoj ponudi. Župnik Fehér je posjetio Kratzmanna u Budimpešti, pogledao njegove radove, te zaključio da takve zna napraviti i netko drugi s jeftinijom ponudom. Pored toga Kratzmann se ponašao neljubazno, a visoke cijene je predočio kao da je to skoro pa besplatno.

Župnik Fehér odlučio je posjetiti i drugog majstora za vitraže, to je bio **Sándor Ligeti**. Posjetio mu je radionicu i shvatio da se i od njega mogu kupiti kvalitetni radovi po mnogo povoljnijim cijenama. Kad je Kratzmann čuo o konkurenciji odmah je ponudio povoljnije cijene za izradu vitraža i tako je konačno odluka pala na njega.

Promjene na oltarima

Prilikom obnove razmišljalo se o promjeni sporednih oltara, o nabavci novih kipova, slikanju novih oltarnih slika, pa

i o uklanjanju nekih oltara. Nadbiskup **Haynald** je predložio da se neki oltari uklone jer više nije bilo potrebno devet oltara u crkvi, budući da nije bilo toliko svećenika. Župnik Fehér nije dao da se bilo koji ukloni jer se za svaki vezalo posebno štovanje sveca kome je oltar posvećen. Neki oltari su dar poznatih somborskih obitelji, oni se zbog toga ne mogu ukloniti.

Do uklanjanja oltara, hvala Bogu nije došlo, ali su se desile neke promjene. Glavni oltar je dobio nova četiri kipa crkvenih naučitelja, a stari ađeli kerubini u baroknom stilu su zamijenjeni za nove u klasicističkom stilu. Na propovjedaonicu su smještena četiri nova kipa evanđelista, također zamjena za stare. U predvorje crkve postavljen je veći kip Žalosne Gospe koja u rukama drži sina Isusa. Oltar svetog križa je dobio novo raspelo i obnovljen je i Sveti Grob s novim kipom. Žalosna Gospa i raspelo su rad iz Grödena, tirolskih majstora, čuvene firme za izradu kipova u Tirolu.

Oltar posvećen sv. Vendelinu je po riječima župnika Fehéra imao dosta jednostavnu, umjetnički manje vrijednu oltarnu sliku. Umjesto nje, od slikara Jakobeya naručena je nova slika, oltar je posvećen Srcu Isusovu. Postoje tvrdnje da je Jakobey prilikom velike obnove obnovio i oltarne slike i s retuširanjem preinačio njihov originalni izgled. To se ne može sa sigurnošću tvrditi.

Obnova je bila vrijedna i zbog toga što su oltari pa i bočni zidovi, stubovi, sve do početka stropa bili presvučeni umjetnim ili štuko mramorom. Umjetnost pravljenja umjetnog mramora

je stigla do svog vrhunca tako da se nije primijetila razlika između radovnog i umjetnog. Osnova za takav mramor je bio gips i pigmentne boje, koje su nakon poliranja dobile sjaj kao i redovan mramor. Ali zbog vlage ta bogata dekoracija nije dugo izdržala, od nje do danas nije ostalo ništa, ni na zidovima ni na oltarima. Godine 1939. prilikom obnove mramor je dočaran uz pomoć farbe.

Završetak radova

Unatoč financijskim problemima i raspravama koji su prethodili i trajali za vrijeme radova na crkvi, ipak je 19. listopada 1888. godine župnik Fehér sa zadovoljstvom javio nadbiskupu Haynaldu da su radovi na unutrašnjosti crkve u potpunosti završeni. Formirao se tim stručnjaka koji su dali svoje kritike i mišljenja. Rad je prihvaćen od svih s velikim zadovoljstvom. Izgled crkve koji je dobila 1888. godine ostao je sve do 1939. kada je bila ponovna obnova. Na žalost, tada je puno toga pojednostavljeno, međuratni period i tadašnje financijsko stanje nisu omogućili da se crkva tako bogato ukrasi kao 1888. godine. Godine 2013. se pokazala ponovna prilika za obnovom, gdje se vodila pažnja i briga da se dočara stari sjaj crkve.

Gábor Drobina

O prezimenima bačkih Hrvata (LV.)

Veselovski

Veliko katoličko groblje u Somboru je mjesto vječnog počivališta brojnih vjernika svih društvenih slojeva. Međutim, ono je i spomenik kulture. Ondje i dalje leže obitelji, čiji pripadnici su odigrali značajnu ulogu u povijesti Sombora. Istina, većina slavnih pokojnika su pali u zaborav, ali barem su očuvana njihova grobna mjesta. Po tome je Sombor ipak u boljoj poziciji u odnosu na druge katoličke župe u Vojvodini. Primjerice, katoličko groblje u Vršcu je »izmješteno« (tj. preorano) još 1960-ih zbog izgradnje ceste. Tom prilikom su uništene grobnice brojnih njemačkih obitelji, koje su položile temelj sveukupnom razvoju Vršca. Tako je praktički zaokružena priča o egzodusu vršačkih Nijemaca. Čak ni grob **Feliksa Milekera** (1858. – 1942.), mjesnog povjesničara i dugogodišnjeg kustosa Gradskog muzeja, nije pošteđen od urbanističkih mjera. Uništen je, a ostatci ovoga velikana pokopani su u zajedničku grobnicu. Srećom, Sombor nije pogodio takav usud. Zahvaljujući toj okolnosti, ondje se mogu vidjeti grobovi velikana, sudionika davnih povijesnih događaja, kakav je **Ignac Fratričević** (1820. – 1887.). U odličnom stanju su i grobovi sudionika mlađih događaja. Jedan od takvih je odvjetnik **Josip Veselovski** (1884. – 1961.), član-osnivač *Bunjevačkog kola* i prvak Bunjevačko-šokačke stranke.

Genealogija

Podrijetlo Josipa Veselovskog se može jasno ustvrditi na temelju katoličkih matrikula u Somboru. Po očevoj liniji, J. Veselovski potječe od obitelji, koja je po svemu sudeći izvorno bila zapadnoslavenskog karaktera. Njeno prisustvo može se pratiti od konca 18. stoljeća. Preko matere pak J. Veselovski je bio povezan s Nijemcima. Ukratko, njegova genealogija izgleda ovako: **Matija Veselović** i **Eva Blaha** (vj. 1778.), **Petar Veselović** (r. 17. VI. 1797.) i **Julijana Parčetić** (vj. 1820.); **Petar Veselovski** (r. 1835.) i **Rozalija Blumental** (vj. 1866.).

Povijesno značenje

Poput brojnih prvaka iz *Bunjevačkog kola* Josip Veselovski je gotovo nepoznata povijesna figura u somborskoj sredini. Njegovo ime, istina, nije potpuno palo u zaborav. Budi asocijacije na prдавne, osnivačke dane *Bunjevačkog kola* (1921.). Javlja se kao potpredsjednik tog društva 1921. i 1922. Međutim, u krugovima povjesničara i entuzijasta nije učinjen značajan napor ka revitalizaciji J. Veselovskog. On možda ne ispunjava kriterije za kulturu sjećanja, ali jedna kratka povijesna bilješka (biografija) je bez sumnje potrebna. Čak i dobri poznavatelji mjesne povijesti poput **Marije (Bošnjak) Bojanin** i **Milana Stepanovića** nisu prepoznali u J. Veselovskom osobu od povijesnog značenja.

Bunjevački gradonačelnik Sombora

Veselovski je odigrao minornu ulogu u društvenim i političkim događanjima u Somboru između dvaju svjetskih ratova. On je kratko vrijeme bio gradonačelnik Sombora. Naime, kada su 1924. radikali izgubili vlast, novu vladu je sastavio **Ljuba Davidović**, predstavnik demokrata (28. VII. 1924.). Davidovića je podupirala Bunjevačko-šokačka stranka. Po sporazumu s Demokratskom strankom, Bunjevcima (Hrvatima) je pripadao gradonačelnički položaj u Subotici i Somboru, kotarska predstojništva u Topoli, Somboru, Apatinu, Odžacima, Batini i Dardi, te bilježnički položaji u 33 općine u Bačkoj i Baranji. Naravno, sporazum nije odmah proveden u djelo, ali nije ni prekršen. U Topoli je **Lujo Kopunović** postao kotarski predstojnik. Koncem rujna za gradonačelnika i velikog župana Subotice je postavljen **Mirko Ivković Ivandekić**, a za gradonačelnika Sombora Josip Veselovski (30. IX. 1924.). Ovo stanje je bilo međutim kratkog vijeka. Već 15. X. 1924. Davidović je podnio ostavku, a tek najmenovani službenici su smijenjeni.

Kolaboracija?

Bunjevačko kolo je pozdravilo promjenu vlasti u Bačkoj travnja 1941. Na čelu sa svojim predsjednikom **Stipanom Stolišićem** *Bunjevačko kolo* je 11. V. 1941. obavilo poklonstveni put od svojih prostorija u Pariskoj ulici do Gradske kuće, gdje je odsjedao vojni zapovjednik i faktički vrhovni nositelj gradskih vlasti **Ágoston Szentendrey**. Veselovski je posjetio ministra unutarnjih poslova Mađarske **Ferenca Keresztosa – Fischera**, kada je on boravio u Somboru početkom rujna 1943.

Poslidnja prava Šokica

Litnje je doba, juli misec 1998. Nedilja prija podne, maličicko posli devet sati. **Manda Brkin, Kuštrina** je krenila u crkvu na veliku misu, kroz njezinu baščicu prama sokaku i baš toga trena se ukazo na vraci slikar. Kliknijo je u njegovu slikarnicu i eto, ti vikovičnjega sićanja.

Manda je ciloga života, a rodita je 1937. g. u Sonte i živi tude, nosila šokačku nošnju. Od malena je ko i sve curice

toga vrimenta nosila bluzu, suknju i pregač. U takomu su ruvu proživile cilo ditinjctvo, čuvale svinje i guske, sigrale se ganje, žmure, šapca-lapca, penjale se na kojikake vočke, tavane i tavance. U takomu su curice išle u škulu, a u posvečanomu u crkvu. Zimi se navlačilo od debljega, a liti od tanjega. Zimi se priko bluze nosijo štrikov ručno

naštrikan. Obično su štrikale matere za kćeri, sinove, vinčanoga para, svekra i svekrvu, jel za mater i oca (zavisi s kim su živile). Priko štrikova se privezala debela vunena marama, jel kaki kožušac i obule se najviše cokule u koje se metnila slama da bude toplije za noge.

Manda je na slike u litnjemu posvečanomu ruvu. Sve je od istoga materijala i u iste boje, i bluza i pregač i suknja. Ona tude ima 39 godina i za šokačke negdašnje pojmove ona je žena sridnje dobi, pa je zoto i navučena u nenametljive boje. Sićam je se raniji godina je nosila višnjovasto, malko svitlije zeleno i sl., a u vi godina već nosi malo tavnija ruva. Ispod bluze nosi bili košuljac kratki rukava koji je samo za misu. Utaknit je u struku ispod skuta i suknje. Ispod suknje nosi bile skute sa eklovanima čipkama. Na glavu je povezala šarenu, laganu maranku. Na noga ima papuče. Držala se nepisanoga pravila. No što se nosi posvečanoga u crkvu, nikuda se više ne nosi. U ruka nosi guberac, a možda je i mala ponjavka. I jedno i drugo se meće dole u koru u crkve i na njima se kleči.

Nena-Manda je imala puno za navuč, jel ona je i puno radila i zaradila. Na poljoprivrednima državnima dobrima je radila pod ugovor na svakaki poljcki poslova od okopavanja do rućicanja u žetve, radu na vršalice, siče konoplje i kukuruzvine i branja vočki. Pod ugovorom je stekla i penziju. Kad se kasni osamdeseti godina XX. vika počelo it u Nemačku, Manda je međ prvima Šokicama iz Sonte bila u vađenju špargle. Bijo je to mukotrpan rad, al radost za dobro zaradite novce je bila velika. U Nemačke je radila i na branju krastavaca, jagoda i drugoga.

Za sve to vrime niko je nije mogo nagovoriti da se priruši, tj. da se ostavi narodne nošnje i navuče laganu aljinu. Ostala je virna svoje tradicije kako u nošnje tako i u vire i štovanju svi blagdana. Danas u duboke starosti i teške bolesti još uvijek nosi nošnju. Više ne ide u crkvu. Misu vidi na televizije. Ne ide u dućan, na sokak, a ne ide ni kod druga. One dojdju nju obit.

Posli Mande više se ne može u Sonte vidit Šokica na sokaku, ni nigdi, vako navučena u narodnu nošnju. Prija njoje, pridposlidnja Šo-

kica što se još vako nosila bila je **Kata Jakšić, Krmijina** (1935. – 2022.).

Vaku nošnju još možemo vidit na kojikaki šokački manifestacija u kojima sigru sonćancki folklorashi iz KPZH-a Šokadija i OKUD-a Ivo Lola Ribar.

Ruža Silađev

DJECA U DUŽIJANCI

Uskrs u *Etnokampu*

Željno očekivani *Etnokamp* Hrvatske čitaonice Subotica počeo je u ponedjeljak, 14. kolovoza i okupio je 110 djece i oko 80 volontera koji se smjenjuju i nadopunjavaju svih pet dana. Nije potrebno niti govoriti kako je ovo pravo mjesto za druženje, zabavu, ali i rad. Tema ovogodišnjeg *Etnokampa* je »Uskrs«, tako da se uz lubenicu šaraju jaja, prave čestitke, priprema *posvetilište*, izrađuju košare i Božji grob... Priznat ćete, to nema nigdje, samo u *Etnokampu*. Tamo je moguće gotovo sve, pa tako i tijekom ljeta ima *polivača*. Ah, da, i kuhalo se ovih dana i to kao za Uskrs, šunka, jaja... Nije izostao niti izlet u Đurđin, a ni brojne druge radionice poput tamburaške, folklorne, dramske, plesne...

Radost na licima djece najbolje svjedoči da je i ove godine u *Etnokampu* sjajna atmosfera, a nove detalje donosimo u narednom broju. Ako vas zanima što su sve radili i kako je proteklo ovih pet dana, dođite u petak, 18. kolovoza u 18 sati u dvorište DSHV-a i pogledajte prodajnu izložbu i program koji pripremaju. Bit će sjajno!
Ž. V.

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Prodaje se trobrazdni plug (14 cola) obrtač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

Poklanjam autorsko djelo. 40 inovacija, tehnologija, izuma, poslovnih projekata iz raznih oblasti proizvodnje i usluga. Tel.: 064/499-2342 (viber).

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 m od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa više.

Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsAppa ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, Služba za zaštitu okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (Sl. glasnik RS, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTEJU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA PROJEKTA NA OKOLIŠ

Nositelj projekta JKP »Vodovod i kanalizacija«, Trg Lazara Nešića 9/a, Subotica, podnio je dana 10. 8. 2023. godine Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na okoliš projekta: Magistralni vodovod Subotica – Tavankut s rezervoarom, crpnom stanicom u Mirgešu i crpnom stanicom na mjestu priključka magistralnog vodovoda na k.p. br. 21288/2, 21958 i 25545 KO Stari grad; 31729, 37225/3, 32031/4, 32031/3, 32031/1 i 41117 KO Donji grad; 902/2, 593/2, 10693, 5926/9, 5926/8, 5927/35, 5927/34, 5927/33, 5930/2, 5834/2, 5833/2, 10699/1, 10720/2, 6990/2, 7314/2, 2452/3, 10720/1, 7394/2, 7396/2, 7399/2, 7400 i 10705 KO Tavankut (I^o, I^o). Zahtjev je evidentiran u pisarnici Gradske uprave Subotica pod brojem IV-08/I-501-168/2023.

Uvid u podatke i dokumentaciju iz predmetnog zahtjeva može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na okoliš osobno, poštom ili elektronski na adresu zivotna-sredina@subotica.rs.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 22. 8. 2023.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Vijetnam

Zanimljiv spoj kulture, povijesti i predivne prirode

Putovanje u tajanstveni Vijetnam bilo je iskustvo koje će zauvijek ostati urezano u mom sjećanju. Od tropskih plaža do bučnih gradskih ulica, ovo je bio nezaboravan spoj kulture, povijesti i nevjerovatne prirode. Moj prvi korak na vijetnamsko tlo bio je u fascinantom gradu Hanoju. Dok sam se šetao ulicama prepunim motocikala kojima se širimo miris svježije pripremljene hrane, osjećao sam puls modernog života, ali istovremeno i duh prošlosti koji se ogleda u starim zgradama i hramovima. Posjetio sam Hoan Kiem, jezero koje je djelovalo kao mirna oaza usred gradske vreve, dok me je posjet Hramu književnosti podsjetio na bogatu vijetnamsku povijest.

Nakon Hanoja, odlučio sam se zaputiti ka slikovitim pejzažima zaljeva Ha Long. Ukrcavanje na tradicionalni brod bio je kao korak unazad u vrijeme, dok sam krstario među stotinama otoka prekrivenih bujnom vegetacijom. Zalazak sunca nad zaljevom bio je prizor koji se ne može zaboraviti. Sljedeća destinacija bila je boemski grad Hoi An, poznat po svojim šarenim laternama i tradicionalnoj arhitekturi. Dok sam šetao uskim ulicama prekrivenim kamenim kućama, osjetio sam kao da sam zakoračio u vrijeme prošlih vijekova. Posjetio sam lokalnu radionicu gdje sam naučio vještinu izrade tradicionalnih vijetnamskih laterni. Nezaobilazno iskustvo bila je vožnja biciklom kroz slikovite pirinčane terase regije Sapa. Osjećaj vjeta u kosi i miris svježije zemlje pružili su mi bliski kontakt s prirodom i ruralnim životom Vijetnama. Moje putovanje kulminiralo je posjetom Ho Chi Minh gradu, gdje sam posjetio zlogla-

sne Cu Chi tunele i saznao više o vijetnamskom ratu. Također, istražio sam uzbudljive noćne tržnice i uživao u raznovrsnoj uličnoj hrani.

Vijetnam je zemlja koja me osvojila svojom raznolikošću i toplim gostoprimstvom lokalnih ljudi, kao i ekstremno niskim cijenama. Njegova kombinacija prirodnih ljepota, bogate kulture i povijesti, čini ga neodoljivim mestom za istraživanje i otkrivanje. Moje putovanje će ostati nezaboravno, kao spoj avanture i otkrivanja koji je proširio moje vidike.

Na kraju putovanja, ono što me je posebno impresioniralo, bila je srdačnost i mirnoća lokalnih stanovnika. Njihova opuštenost i sporiji tempo života su me zaista dotaknuli. Nisu žurili nigdje, živjeli su danas za danas i odisali srećom koja je prosto zarazna. Iako imaju manje materijalnih resursa u usporedbi s nama, izgledali su sretniji i ispunjeniji. Hrana me je također iznenadila. Meso je bilo dosta bezukusnije u usporedbi s našim, dok su voće i povrće bili apsolutno neodoljivi. Njihova kuhinja je prava poslastica za sve ljubitelje svježih i ukusnih sastojaka.

Tijekom boravka imao sam priliku upoznati nekoliko ljudi s Balkana koji su se preselili u Vijetnam prije nekoliko godina. Oni su mi ispričali o svojim iskustvima rada kao nastavnika engleskog jezika djeci iz Vijetnama. Plaće su im visoke, a svakodnevni troškovi života bili su pristupačni, što im omogućava veoma udoban život. Njihova priča dodatno je potvrdila da Vijetnam ima mnogo toga ponuditi, kako u kulturnom tako i u ekonomskom smislu.

Troškovi života u Vijetnamu su za naše pojmove niski. Na primjer, cijena mjesečnog najma motora iznosi oko 5.000 dinara, što je iznenađujuće povoljno. Još jedan nevjerovatan detalj bio je cijena goriva, koja je iznosila samo 80 dinara litar. Značilo je to da smo zaista za vrlo malo novca obišli mnogo gradova i istražili razne kutke ove predivne zemlje. Osjećaj slobode koji smo doživjeli dok smo krstarili kroz različite pejzaže i gradove, teško je riječima opisati.

Saznajući više o ekonomskoj situaciji i svakodnevnom životu u Vijetnamu, shvatio sam koliko su različiti načini života i vrijednosti koje svaka kultura njeguje. Ovo putovanje me je naučilo da sreća ne ovisi samo o materijalnim bogatstvima, već i o sposobnosti da se uživa u malim stvarima, uspori tempo i duboko proživi svaki trenutak. Siguran sam da ću se opet vratiti u Vijetnam i ponovno uživati i istraživati kutke ove zanimljive zemlje.

Ivan Darabašić

Maraton lađa na Neretvi

Veslali i Salašari somborski

»Uspjeh je tim veći ako se zna da smo imali dva oca i dva sina u lađi, što je znak da se ekipa lagano pomlađuje i da će se barjak Salašara somborskih još dugo vijoriti dolinom Neretve«, kaže Gašpar Matarić

Na 26. Maratonu lađa, veslačkoj utrci na Neretvi, koja je ove godine održana 12. kolovoza, sudjelovala je i Veslačka ekipa **Salašari somborski** iz Sombora. Od 29 natjecateljskih ekipa Somborci, koji su bili jedina ekipa van granica Hrvatske, zauzeli su 22. mjesto. Dva dana ranije, 10. kolovoza, na Neretvi je veslala i ženska ekipa **Salašara somborskih**, koja je sudjelovala na 10. Maratonu lađarica. Mješovita somborsko-subotička ekipa zauzela je 9. mjesto od ukupno 12 ženskih ekipa koje su se natjecale.

I jedna i druga ekipa zadovoljne su postignutim rezultatom.

Povratak u velikom stilu

Veslačima je ovo bio 12. puta da su izveslali maratonsku dionicu od Metkovića do Ploča, što je 22,5 kilometara. »Nakon lošeg plasmana na brzinskoj utrci nije došlo do pada optimizma u samoj ekipi jer smo bili svjesni da u našim leđima ima puno treninga i da posljednje mjesto u kvalifikacijama nije realan prikaz naših mogućnosti. To se pokazalo i na samom maratonu kada smo se nakon odlično odrađenog starta uspjeli probiti među bolje plasirane ekipe i tu se zadržati do samog cilja. Važno je napomenuti da smo u najtežem dijelu utrke u Crnoj rici bili pod velikim pritiskom ekipa koje su nam se u jednom momen-

tu ,opasno' približile, ali smo smogli snage uspješno odbiti ove napade i ostati ispred njih do cilja«, kaže kapetan **Salašara somborskih Gašpar Matarić**.

Kaže, uspješno su prevladali sve prepreke koje su u pitanje dovele čak i njihovo sudjelovanje na maratonu. »Osvojivši 22. mjesto pokazali smo da i pored teške godine iza nas u kojoj smo ostali bez našeg pročelnika **Pavla Matarića** koji je bio taj koji nam je od početka osiguravao sudjelovanje na maratonu, u godini kada je naš odlazak na maraton bio neizvjestan i zbog financijske situacije,

da je naša želja da budemo dio neretvanskog maratona jača od svih prepreka koje su nas mogle sputati u našem nastojanju da veslamo na maratonu. Znajući koje su ekipe ostale iza nas i koje su bile malo ispred nas, može se reći da smo se 'vratili' u velikom stilu među ekipe sa sredine tabele. Uspjeh je tim veći ako se zna da smo imali dva oca i dva sina u lađi, što je znak da se ekipa lagano pomlađuje i da će se barjak salašara somborskih još dugo vijoriti dolinom Neretve«, kaže Matarić.

»Jedna za drugu«

S ništa manje entuzijazma nije veslala ni ženska ekipa, kojoj je ovo bilo četvrto sudjelovanje na *Maratonu lađarica*, utrci koja se vesla od Metkovića do Opuzena, što je dionica od 10 kilometara. »Ove godine 'djevojke s cvijetom u kosi', kako su žensku ekipu nazvali novinari nakon prvog nastupa na Maratonu lađarica 2018.

godine, veslale su pod motom 'Jedna za drugu' kako bi podigle svijest o karcinomu dojke s obzirom da je ovo žensko natjecanje i svaka od nas treba misliti o tome. Na ovaj način željele smo posebno dati potporu oboljelim i liječenim ženama od karcinom dojke, posebno dvjema curama naše ekipe, i ovaj put veslali smo za njih«, kaže kapetanica ženske ekipe **Marija Mandić**.

»Marija Mandić me je 2018. godine pozvala da budem dio ženske ekipe. Kao aktivna rekreativna sportašica, takvu ponudu nisam mogla odbiti. Sudjelovala sam na sva četiri maratona i uvijek sam sa sobom vodila svoju kćer. Sjećam se momenta kada me je s deset godina pitala: 'Mama, a kada ću ja moći veslati lađu?'. Ove godine, s nepunih šesnaest godina, ona je bila punopravni član naše veslačke ekipe i radi toga, ova utrka za mene ima posebnu draž«, kaže **Martina Poljaković**.

I ove godine *Salašari somborski* bili su u dolini Neretve zapažena ekipa, koja je dala nekoliko intervjua za HRT. Posebno su novinarima interesantni bili **Danijel Mandić** i **Alfred Skenderović** koji su u Metković došli biciklima. Dionicu od skoro 500 kilometara prošli su za 28.30 sati.

Ove godine veslači i veslačice sudjelovali su kao ekipa *Salašari somborski* HNV. »Ogromnu zahvalnost duguje-mo Hrvatskom nacionalnom vijeću u Republici Srbiji bez kojeg ne bismo mogli otići na ovogodišnji 26. *Maraton lađa* na Neretvi! Sama organizacija odlaska, smještaja i povratka ekipe je vrlo zahtjevan posao zbog brojnosti ekipe, ali je poslije 11 godina sve ovo već postala rutina u koju smo se svi lijepo uklopili. Zahvalio bih se našem dugogodišnjem domaćinu **Mirku Vlahoviću Jablanu** i njegovoj obitelji bez kojih naš boravak na Neretvi ne bi bio moguć. Isto tako bih se zahvalio obitelji **Lovrić** koja nam već godinama izlazi u susret što se tiče prehrambenih namirnica za naš boravak na maratonu«, kaže Gašpar.

Nakon Neretve *Salašari somborski* ne odlažu vesla, već se pripremaju za novi Maraton *Vukovar-Ilok*, koji se vesla na Dunavu 36 kilometara.

Z. V.

Umotvorine

- * Kajanje je jače od zahvalnosti.
- * Ako nisi namazan, izgorjet ćeš.
- * Nauči odmoriti se, a ne odustajati.

Vicevi, šale...

Kod internista:

- Vi morate smrštati 30 kg!
- Cijelo prase?!

Ide narcis ulicom, sreće svoju bivšu i kaže:

- Ooooo, pa tko to mene opet vidi?

Bio neki Pero, pisar u administraciji, a volio je popiti.

Zvali su ga Naliv Pero.

Mudrolije

- * U nečijoj priči si dobar, u nečijoj loš. Nije uvijek do tebe, već do onoga u čijoj se priči nalaziš.
- * Ako se raduješ tuđoj sreći, tvoja će biti još veća.
- * Nikada se nikome ne pravdaj, niti objašnjavaj. Svatko će razumjeti kako njemu odgovara.

Vremeplov – iz naše arhive

Dužijanica 2013.

Gustiranje

Piše: Ivan Tumbas

Vađenje zuba

Baš smo sidili kod ilar i srkali vrilu čorbu kad ko ugrižen cikne gost Bono: »Joj!«. Svi poskačemo na noge pristrašeni i u jedan glas zapitamo: »Šta ti je?«. »Joj, poludit ću«, odvratila Bono stenjuć i uvati s dva dlana desni obraz. »Jel te zub boli?«, upitam, a on misto odgovora zine ko pošten vodeni konj, valda zato da mu zube vizitiram. »No, Bono«, primetim kad sam po njegovu usti malo razgledao, »Svi su tu, al jedva ti koji zub cio i zdrav. A taj strašni krnjetač, na kojeg se tužiš, jeste naoko truo. Kruna otkrunita, a bodljivi ostaci jedva čačkaju jezik da se spram nji zbune, i oma ga zaparaju«. »Pa, lako so tim«, moja će šogorica. »Evo baš ono prija sam iskala malo svetog tamjana. Od njega će lako proć«, i oma strpa priličan grumenčić u jamu bolesnog zuba. Bono u ime fale mal joj nije odgrizo prst, jel mu je turila u usta. I opet sili mi ist, al Bono neće. Poblidio ko krpa i sio kod peći na banak. Izgleda ku da mu se puši iz ušiju. »Popi malo rakije, pa će te minit bola«, ponudim ga. On primi i prilično povuče iz bukare. »Valda da prija prođe. Neg ajde da ti izvadim taj hepljikav zub, mož? Oped zine tako da si mu skoro u želudac mogo vidit. Oma donesem tanke uzice, okomotam je oko krnjetača, a kraj svežem za bravu. Zatim uzmem zavrvast nož i da poplašim Bonu, bocnem ga nožom spram njegovog nosa. On trgne glavom i uzica sklizne s zuba. Ne mož, zabadavad, snuždim se ja, ne mož ga dobro svezat. Boni krenile suze na oči, pa nabraja. Najbolje će bit malo strpljenja podnet. Proće to samo od sebe. Nikako ne prolazi, veli Bono samo ključa. Triba otić doktoru, nek ga isčupa. »Nemojmo«, odvratila Bono, »zdravo je skup«, to kaže cigurno se boji. Davidiš kako izgledaš, još i komšiji bi dao oma povadit, obrecnem se ozbiljno. »Pa ako baš mora bit«, popušti on, »onda bar ajmo kakom jeptinom berberu«. »Ne marim, ajdemo novom berberu u sokaku. Oćel tit kad je nedilja? Ta oće. »Faljen Isus«, ušli u sobu, Amen uvik. »Znadeš li berberu vadit zube?«. »Niko bolje od mene«, isprsi se on ponosno. »Ajd onda na poso«, ponukamo ga. Oma pogleda livo, desno gori doli. Zapita ženu: »Jel, Anice, di su moje klište?«. Pucketajuć s klištama dojuri u sobu i oma drekne na Bonu nek zine. Srića što je Bono imo velika usta, klište su bile prave kovačke s kojima se klinici čupaje. Turi u usta klište. Bono se nogama i rukama počeo kobacat od boli, i dreći se. Kako je trgo berber, klištama i koža se s jezika i neba odrila. Al nije izčupo zub. Gustira berber uzet će pačije klište, pa će navag. Kad to začu Bono skoči. »Joj meni«, drekne ovaj kad se klišta oprostio i stane na sva usta krv pljuvat. Ti se nemoj više ni blizu mene primaknit, izbrekne se Bono. »Najbolje će bit da se maniš doktorije i drž se brijača. To je tvoj zanat«. Zatim srdito natakne šepicu na glavu i mi odosmo kući. I dok god se koža nije na jeziku i nebu podmladila, nismo mogli iz Bone ni jednu rič iščupat. Već kad je oped čorbu mogo ist, prodivani on sam sebi: »A to sam i brez berberovi klišta mogo znat da je od jeptinog mesa slaba čorba«. Starija čeljad su kazla: kad nam štogod triba, uvik potražimo onog ko će nam cigurno znat pomoć jel nas uputit. Ko što cipele nosimo kod šustera, odilo kod krojača, bravu kod bravara, tako, ako ti lika triba, idi doktoru; ako te upute sudskim i gruntovnim poslovima, onda potraži notaroša jel fiškala i ne kakog nadripisara, ako pak u virskim poslovima želiš saznat, onda idi plebanošu.

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Čekat i dočekat sriću

Friško smo uživali. Koda smo se natecali ko će bržje, ko će prija pojist. Marin odletio po vino u podrum a ja na dvoru primistio stolceve i alstao u ladovinu. Namistio se a on žuri s vinem. Flaša orosita od podrumske ladnoće a nuz nju dvi birtaške čaše. Sida, ja počinjem: »A jel ti znaš šta j danaske jedna od najveći srića što postoji? I za stare a bome i za mlade. Može tribat oma, možda sutra a možda i daj Bože nikad. I cigurno se triba moljit dragom Bogu da ti taka srića ne triba. Kad se bolje prošudiram ima tu više srića, jedna drugu vuču.« Gledim ope se češe iza glave pa po brade. Ni mu lako. »Zdravlje, zdravlje e to ti je jedna od najveći srića u životu. Da bude zdravlja. Da nikom od tvoji ništa ne fali. E sad slušaj šta j tu najglavnije. Ta jedanput ti i mora štagod pofalit. Razboliš se je I kogod od tvoji se razboli, onda triba imat veliku sriću. Odeš kod doktora pa da on ni na godišnjem. Pa onda kad dobiješ uput da onaj veći doktor ni na godišnjem. Pa da j taj veći doktor kaki što zna posov već ni sam da se zove doktor. E onda da imaš sriću da se kaka mirakula koja ti triba za snimanje ni pokvarila u bolnice jel da dočekaš da se popravi da ne moraš it privatno kako se kaže. E sade kad sve to napraviš onda da imaš sriću da dočekaš da kažu šta ti je, da u svemu potrefu. I kad sve to dočekaš srića je da ti ne kažu da moraš čekat na red da ti doktor operira, da ti ne kažu da isprid tebe ima nji iljadu i kusur koji čeku tu na red. Ako imaš drugojačiju sriću spadne ti na pamet da j lakše umrit čekajuć sriću neg izličit se. E sade tu ni kraj, onda moraš imat sriću da dočekaš sriću da ti kažu da sve to mož i za misec dana, al da za tu sriću moraš imat gibanicu, oću reć par iljada ovi evra kako kažu i onda da imaš sriću da imaš novaca jel da je možeš friško nabavit. Pa ti vidi. Sam čekaš i čekaš i kad dočekaš ondak vidiš da još morat čekat. I tako ti to skoro ko u kartanju. Ako ti podilju dobre karte lakše se kartat, mož lakše pobedit a ako dobiješ nikake karte moraš imat odviše sriće da pobediš. I onda ti priostaje sam jedno, da se moljiš dragom Bogu da čekanje ne traje odviše dugo, da srića dođe jel da imaš novaca«, onako, već i bisno objašnjavam. Ope se češe al vidim da mi drži stranu, naglas će: »Bome dida vi baš znate študirat, naštudirat i kazat. Svaka vam mudrija od mudrije. Al to što kažete baš je tako. Vidim ja da tu ako bi bio zdrav moraš imat sriće jel novaca. A kako god okreneš ni sriće nema bez novaca. Evo sam se uplašio, študiram di bi mi bili da nam nisu vratili potli pedest godina ono što su nam oteali. A di bi bili da su nam vratili sve a ni sam pola. Bome imali smo i tu sriću. Ta dida to koda kogod čeka da mi svi pomremo da pogubimo papire pa da se na kraju nema komu vratit. Al srića naša dida da smo i to dočekali. Bome dočekali naše, dočekali svoje. A kako ste rekli da kažu da ono što ne možu vratit to će platit tako da kako vidim ni naša dica to neće dočekat. Možda novaca onda neće ni bit, ne daj Bože ni nas. Nikad brez novaca dida ni bilo lako kako divanite, brez sriće još teže. Možda se i moglo jel se sade može al je najveća srića da svega imaš. Kako vidim ni umrit ni lako a kamo I čekat i dočekat sriću. Cigurno ji ima da ju i ne dočeku.« Kako j on završio tako viču iz kuće: »Dosta j divana uprazno, večeraaaa.«

U NEKOLIKO SLIKA

Kulturno-umjetnička društva –
gosti *Dužijance*

MKC *Népkör*, SuboticaKUD *Mladost 1947*, SuboticaKUD *Šokadija*, Stari Mikanovci (RH)FA *Sunce*, SuboticaKUD *Tomislav*, Sibirj (RH)

Piškota s pekmezom

U ovom broju KuHaRa donosimo vam jedan jednostavan recept kojeg su naše mame i *majke* pravile kada nisu imale previše vremena za rad u kuhinji, a to je rolat s pekmezom od kajsija ili, kako ga još neki zovu, piškota s pekmezom.

Rolat koji je pripremljen za KuHaR pravljen je od domaćeg pekmeza od kajsija pripremljen onako kako se to nekada radilo. Domaći pekmez se pravi od voća koje se kuha sa šećerom koji se dodaje noć prije ili, ako je voće dovoljno slatko, šećer se izostavlja. U novije vrije-

me se stavi nekoliko zrna konzervansa u svaku bocu kako bi pekmez mogao duže potrajati. Industrijskom pekmezu pored mnogo stvari fali i ona najbitnija, trud koji se uložio u cjelokupnu pripravu i svaki okretaj varjače pored užarenog šporeta.

Sastojci:

10 jaja (domaća ako imate)
10 kašika šećera
10 kašika brašna (meko)
na vrh noža prašak za pecivo koji se miješa s brašnom
rendana zamrznuta kora od limuna
pekmez od kajsija (mada može i drugi)

Napomena:

Ukoliko koristite koru od limuna iz trgovine, kako bi je očistili od kemikalija i bakterija, potopite limun na 20 minuta u mješavinu jedne žlice soka od limuna, dvije žlice soda bikarbonate i jednu šolju vode.

Priprema:

Razdvojite žumanjce i bjelance u dvije različite posude. Bjelanca u posudu za miješanje, a žumanjca mogu u neki tanjur. Mikserom se mute bjelanca dok se ne stvori snijeg, a potom se dodaje šećer u bjelanca. Sve što dodajete u bjelanca mora biti postupno, a ne naglo istreseno, kako bjelacna ne bi »pala«. Nakon što se doda sav šećer, u ulupana bjelanca dodaju se žumanjca, uglavnom po dva kako bi se dobro sjedinili s bjelancima. Tada se dodaje brašno, ali se mikser smanji na najslabije kako brašno ne bi letjelo po kuhinji. Na kraju preostaje još dodati rendanu koru limuna, kako bi oplemenila okus same piškote. U novije vrijeme piškota se muti mikserom, a nekada se to radilo ručnom mutilicom.

Gotova smjesa izlije se u pleh u koji je prethodno stavljen papir za pečenje i peče se na 200° C, 25 minuta, ali ako pećnica slabije peče, onda i do 30 minuta. Ako pitate nekog iskusnijeg u pravljenju kolača, reći će vam sljedeće: »Gledaj dok redovno ne porumeni, pa ćeš vidit kad je gotovo«.

Gotova piškota vadi se iz pleha tako što se samo prevrne na unaprijed spremljenu veću krpu. Ukloni se zatim papir za pečenje i piškota, dok je još vruća, savija s krpom u rolat. Poslije sat vremena piškota se odvije, namaže se pekmezom od kajsija i zarola nazad. Ostaje da ju isiječete i poslužite ukućanima.

KuHaR tradicijskih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 1300 dinara

☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 75 eura

☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____

Ulica i broj: _____

Mjesto i zemlja: _____

Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

* Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje

* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22

VOJVOĐANSKA BANKA

AD MS FIL. SUBOTICA

IBAN: RS35325960160000218862

NIU Hrvatska riječ,

Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:

NIU »Hrvatska riječ«,

Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

Uplatu izvršiti na broj žiro računa
325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

RADIO MARIJA

Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCIJE:

NOVI SAD 90,0 MHz

SUBOTICA 90,7 MHz

SOMBOR 95,7 MHz

NIŠ 102,7 MHz

www.radiomarija.rs

@Radio.Marija.Srbije

@radiomarijasrbije

KONTAKT:

Ured: 024/600-099

Program: 024/600-011

SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:

Radio Marija Srbije

Radio Maria play

ILI-ILI

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po 1 dinar ili

- 12 meseci sa 50% popusta

*Astra
Telekom*

011 44 22 009

hrvatska_rijec ▾ •

557
Objave

497
Pratitelji

314
Pratim

NIU Hrvatska riječ

Instagram stranica tjednika Hrvata u Srbiji „Hrvatska riječ“.

Svakog petka na kioscima - tiskano izdanje.

www.hrvatskarijec.rs/

